

ÇAĞDAŞ TÜRK RESİM SANATI VE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Editör
Fahrettin GEÇEN

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-399-500-3	Ön Kapak Resmi Fahrettin GEÇEN
Kitap Adı Çağdaş Türk Resim Sanatı ve Güncel Yaklaşımlar	Arka Kapak Resmi Ümit PARSIL
Editör Fahrettin GEÇEN ORCID iD: 0000-0002-0787-7505	Yayıncı Sertifika No 47518
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi	Bisac Code ART000000
	DOI 10.37609/akya.2923

Kütüphane Kimlik Kartı

Çağdaş Türk Sanatı ve Günümüze Yansımaları / editör : Fahrettin Geçen.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.

376 s. : tablo, resim. ; 160x235 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253995003

1. Sanat.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

EDİTÖRDEN

Türk sanatı kendi özüne sahip köklü bir yapıya sahiptir. Binlerce yıllık geleneğiyle devam eden Türk sanatı, çeşitli formlarda kendini göstermiş ve geliştirmiştir. Uygurlardan tutun Selçukluya, Osmanlıya birçok Türk devletinde; Fresk, seramik, minyatür, mimari, cam, tezhip, çinçilik, ebru, çömlekçilik, dokumacılık, kaşıkçılık gibi birçok sanat zenginlikleri varlıklarını göstermiştir. Türk sanatı hem kendi kültürünü barındırmış hem de inançsal değerleri taşımıştır. Türk sanatı aslında kendi sanatsal formlarıyla özellikle soyutlama ve soyut formlarıyla zaten modern çağın resim anlayışını yaşıyordu. Aslında Türk resmi modernizm doğmadan önce çağları zaten aşmıştı. Hatta batı başka toplumların sanatından da beslenerek modern sanat anlayışını oluşturmuş denilebilir. Bazı Batı sanatçıları Afrika'nın ve Doğu'nun (Osmanlı, Çin, Japon sanatları gibi) sanatını kendilerine besin kaynağı edinmişlerdir. Bu bağlamda kendi sanatımızın güçlülüğü aşikâr ortadadır. 16. yy'dan sonra Osmanlı imparatorluğu, batının resim anlayışını yavaş yavaş kabul etmeye başlamıştır. Batının resim bağlamında oluşturduğu reel görünümeler Osmanlıyı etkilemiştir. Yabancı sanatçılar aracılığıyla bazı resimler, madalyonlar padişahlar tarafından yaptırılmış, daha sonrasında ise 17. ve 18. yy' da bazı minyatür sanatçıları resimlerine tonlama ile elde edilen üç boyut, gerçekçi oran-orantıya ve forma sahip figürler, perspektif arayışları vb. içeren minyatürler yapmaya başlamışlardır. Sonraki süreçte artık Avrupa'dan eğitim alan askerlerimiz ve sanatçılarımız olmuştur. I. Dünya savaşı sonrası Avrupa'daki birçok sanatçımız ülkelere dönmüş daha sonrasında Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte Batı anlamda resim anlayışı desteklenerek çeşitli grup ya da sanatçılar aracılığıyla gelişmiş ve günümüze gelmiştir. Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemde Hem yurt içindeki hem yurt dışındaki sanatçılarımız o dönem yaygın olan modern resim anlayışlarını (empresyonizm, kübizm, konstrüktivizm, ekspresyonizm...) benimsemiş ve ülkemizde bu resim anlayışlarına yönelik eserler üretmiş ve bu yönde eğitim vermişlerdir. Elbette Türk sanatçılar genel itibarıyla Türk kültüründen kopmayarak eserlerinde temada Türk toplumunu, gelenek-göreneklerini yansıtmışlardır. Türk sanatçılarının daha çok batıdan beslendikleri şey biçimdir. Yıllar içerisinde Türk resmi modernleşme açısından gelişmiş ve günümüze ulaşmıştır. Bu kitapta Türk Resminin çağdaşlaşma sürecinde yaşadığı tüm evreleri kategorize ederek okuyucuların (araştırmacılar, akademisyenler, öğrenciler) daha kolay bilgilere erişimi sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca her kategorideki bölümler büyük titizlikle akademik kurallara uygun şekilde hazırlanmıştır. Çağdaş Türk sanatının tüm evrelerini içeren bu kitabın hazırlanışında emeği geçen büyük çoğunluğu akademisyen olan tüm yazarlarımıza tek tek teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Nadire Kabinelerin ve Osmanlı Devleti'nin XIX. Yüzyılda Katıldığı Uluslararası Fuarların Türk Müzeciliğinin Gelişimine Katkısı	1
	Yüksel GÖĞEBAKAN	
Bölüm 2	Asker Ressamlar	27
	Serdal YERLİ	
Bölüm 3	Sanayi-i Nefise ve Osman Hamdi Bey.....	43
	İlkay ALAN İNCİ	
Bölüm 4	Türk Resim Sanatında 1914 Kuşığı – Çallı Kuşığı	65
	Fahrettin GEÇEN Engin DOĞAN Ümit PARSIL	
Bölüm 5	Şişli Atölyesi (Harbiye Nezareti Resim Atölyesi).....	89
	Mehmet Ali BÜYÜKPARMAKSIZ Fahrettin GEÇEN	
Bölüm 6	İnas Sanayi-i Nefise Mektebi.....	107
	Fahrettin GEÇEN Arif Esen BAYKURT Abdurrahman EREN	
Bölüm 7	Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliğı	135
	Fatih BAŞBUĞ	
Bölüm 8	D Grubu.....	157
	Mustafa DİĞLER Rasim SOYLU	

İçindekiler

Bölüm 9	Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi ve Toplumsal Dönüşümün Hikayesi	217
	Banu DAVUN	
Bölüm 10	Yeniler Grubu	243
	Mehmet Ali BÜYÜKPARMAKSIZ	
Bölüm 11	Onlar Grubu (1947-1955).....	263
	Fahrettin GEÇEN Engin DOĞAN Ümit PARSIL	
Bölüm 12	Yeni Dal Sanat Grubu (1959-1961)	279
	Mehmet YÜCEL	
Bölüm 13	Mavi Grup	291
	Fahrettin GEÇEN	
Bölüm 14	Siyah Kalem Grubu.....	303
	Fahrettin GEÇEN Arif Esen BAYKURT Abdurrahman EREN	
Bölüm 15	1960-1980 Yılları Arası Türk Sanatı.....	317
	Rasim SOYLU Mustafa DİĞLER	
Bölüm 16	Çağdaş Türk Resim Sanatında 1980 Sonrası Dönem ve Günümüz Eğilimleri	339
	Banu DAVUN	

YAZARLAR

Uzm. Arif Esen BAYKURT

*İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Resim ASD., Sanatta Yeterlik Öğrencisi*

Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ

*Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar
Fakültesi, Resim Bölümü*

Doç. Dr. Mehmet Ali

BÜYÜKPARMAKSIZ

*Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Banu DAVUN

*Aksaray Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi
Bölümü, Resim- İş Eğitimi AD.*

Doç. Dr. Mustafa DİĞLER

*Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Resim
Bölümü*

Engin DOĞAN

*İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve
Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, Yüksek
lisans öğrencisi*

Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman EREN

*Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Resim
Öğretmenliği*

Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN

*İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve
Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü*

Prof. Dr. Yüksel GÖĞEBAKAN

*İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve
Tasarım Fakültesi Resim Kliniği*

Öğr. Gör. İlkay ALAN İNCİ

*Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-
İş Eğitimi AD.*

Öğr. Gör. Ümit PARSIL

*Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar
Fakültesi, Resim Bölümü*

Doç. Dr. Rasim SOYLU

*Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve
Mimarlık Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü*

Doç. Dr. Serdal YERLİ

*Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Resim-İş Öğretmenliği*

Dr. Mehmet YÜCEL

Kazancı Bedih Güzel Sanatlar Lisesi

BÖLÜM I

Nadire Kabinelerin ve Osmanlı Devleti'nin XIX. Yüzyılda Katıldığı Uluslararası Fuarların Türk Müzeciliğinin Gelişimine Katkısı

Yüksel GÖĞEBAKAN¹

*İlk koleksiyonların adaklardan kurulması gibi,
ilk sergiler de ganimetlerden ve hazinelerden oluşur.
Servet, kudreti sergiler...
(Ali Arun, 2006: 21)*

GİRİŞ

Yaşanmışlıkları içerisinde barındıran müzeciliğe kıymetli olanın korunması-muhafaza edilmesi bağlamında bakıldığında, tarihsel geçmişinin ilk çağlara kadar dayanan bir geçmişe sahip olduğu yadsınamaz. Nitekim ilk çağlardan itibaren, özellikle de Neolitik dönemle birlikte insanlığın yerleşik hayata geçmesi, toprağın işlenmesi ve bunun bir neticesi olarak da artı ürünün ortaya çıkması, kıymetli olan şeyleri koruma-muhafaza anlayışının gelişmesine neden olmuştur. Bu anlayış daha sonra oluşacak olan müzecilik fikrinin de şekillenmesine katkı sağlamıştır. Yapılan av faaliyetinin sonuçlanmasında ya da savaş aletlerinin herhangi bir ritüel ve organizasyon sonrasında bir alan içerisinde toplanması, müzeciliğin ilk belirtileri-izleri arasında gösterilebilir. Türk

¹ Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Resim Bölümü, yuksel.gogebakan@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1144-1744

alanda kendi aralarında iletişimin kurmalarına neden olmuştur. Bu iletişiminin neticesi olarak dünya üzerinde birçok hususta global bir anlayış ortaya çıkmış ve bu durum beraberinde daha sonra yaşanacak ortak karar alma iradesini de tetiklemiştir. Ülkelerin bu fuarlar neticesinde birbirlerinden etkilenmeleri söz konusu olmuş ve bu durum beraberinde ülkelerin benzer konularda hareket etmelerine vesile olmuştur. Osman Hamdi Bey'in gerek Avrupa'daki eğitim yıllarında gerekse daha sonrasında görevli olarak bulunduğu dönemlerde görmüş olduğu, sanatsal, arkeoloji, tarihsel ve etnografik materyalleri muhafaza etme anlayışı, onda da bu bilincin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu dönem gerek Avrupa'da gerekse Osmanlı topraklarında arkeolojik çalışmaların ve bunun sonucu olarak da müzecilik faaliyetlerinin yoğun bir şekilde yapıldığı dönemdir. İşte böyle bir dönemde açılan bu fuarlar, birçok alanda olduğu gibi arkeoloji, sanat tarihi ve müzecilik bakımından da ciddi bir etkileşimin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Osmanlı Devleti'nin katılmış olduğu bu fuarların bazılarının komiserliğini Osman Hamdi Bey'in yapmış olması, fuarların Türk müzeciliğinin şekillenmesinde ne derece etkili olduğunu ortaya koymaktadır. İşte nadire kabineler ve XIX. yüzyılda açılan uluslararası fuarlar, Türk müzeciliğinin şekillenmesinde ve modern bir yapıya kavuşmasında oldukça önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKLAR

- Akyol Altun, Didem (2003). Dünya Fuarlarının/Expoların Mimari Değerlendirilmesi: Türk Pavyonları, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü/Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Artun, Ali (2006). Müze ve Modernlik Tarih Sahneleri-Sanat Müzeleri 1, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Artun, Ali (2019). Halil Edhem-Modern Sanat Müzesinin Tasarımı-Müzecilik Yazıları, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Artun, Ali (2021). Mümkün Olmayan Müze-Müzeler Ne Gösteriyor?, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Cezar, Mustafa (1995). Sanatta Batı ya Açılış ve Osman Hamdi, Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı Yayını, İstanbul.
- Edhem, Halil (1932). "Müzeler", I. Türk Tarih Kongresi, Konferanslar, Müzakere Zabıtalari, T.C. Maarif Vekaleti, 2-10 Temmuz 1932.
- Ergüney, Yeşim Duygu (2015). On Dokuzuncu Yüzyılın İkinci Yarısında Dünya Fuarları ve Osmanlı Devleti'nin Mimari Temsili, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Gerçek, Ferruh (1999). Türk Müzeciliği, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Göçek, F. Müge (1999). Burjuvazinin Yükselişi İmparatorluğun Çöküşü, Ayrac Yayınları, Ankara.
- Göğüş, Ceren, 19. yy Avusturya Gazeteleri Işığında Osmanlı İmparatorluğunun 1873 Viyana Dünya Sergisine Katılımı, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, Aralık 2006.
- Gültekin, M. Edip (1982). "Sergi-i Umumi Osmani (1863 İstanbul Sergisi)", İstanbul Üniversitesi,

Yüksek Lisans Tezi.

- Karaoğlu, Hande Engin, 2019. Osmanlı İmparatorluğunun Son Döneminde Halkla İlişkiler Örneği Olarak Dünya Fuarları, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Konukcu, İrem (2007). Özel Koleksiyonların Müzelere Dönüştürülmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Köksal, Ayşe H. (2021). Resim Heykel Müzesi- Bir Varoluş Öyküsü, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Nazır, Bayram 2009. Dersaadet Ticaret Odası ve Uluslararası Sergiler, History Studies, C.1, S.1, s.180-195
- Önsoy, Rifat, 1983, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Katıldığı Uluslararası Sergiler ve Sergi-i Umumi-i Osmani (1863 İstanbul Sergisi)", Belleten, C.47, S.185, s. 195-236.
- Shaw, Wendy M. K. (2004). Osmanlı Müzeciliği Müzeler, Arkeoloji ve Tarih'in Görselleştirilmesi, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sülün, Ebru Nalan (2019). Türkiye'de Çağdaş Sanat Koleksiyonculuğu, Hayalperest Yayınevi, İstanbul.
- Turan, Gülname (2009). Turkey in the Great Exhibition of 1851, Desing Issues, C. 25, S.1. s. 64-79, Erişim Tarihi 09.03.2023, <https://www.jstor.org/stable/20627794?seq=2>.
- Yasa Yaman, Zeynep (2012). İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Sanat, (Z. Yasa Yaman ed.), Ankara Resim Heykel Müzesi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.

BÖLÜM 2

Asker Ressamlar

Serdal YERLİ¹

| GİRİŞ

Tarih boyunca Türk toplumlarında bilim ve sanat alanında önemli eserler var ola gelmiştir. Orta Asya'da yapılan kazılarda, çanak, çömlek gibi kalıntıların şekil ve motiflerinde Türklerin sanata dair izleri görülmektedir. Çin metinlerinde Uygurlu sanatçılara ait minyatürlerin yer aldığı görülmüştür. Moğol, İran ve Arap minyatür üsluplarının başlangıcı, Uygurluların minyatürlü yazmaları ve Doğu Türkistan'dan İran'a getirilen sanatkârları aracılığıyla başlamış ve gelişim göstermiştir (İrepoğlu, 1999). Uygur üslubu, Gazneliler de saray duvar resimlerinin kalıntılarında, Büyük Selçuklular döneminde duvar resimlerinde ve birçok boyalı çömlekte, İran ve Türk el yazmalarında, Kuzey Irak minyatürlerinde, Kuzey Suriye çömleğinde Memluklu ve Osmanlı el yazmalarında görülmüştür. Dolayısıyla 7. yüzyılda Orta Asya'dan başlayarak Batıya göç eden Türkler tarafından el sanatlarının yeni siyasi merkezlere getirildiği, 15. yüzyıla kadar bu üslubun devam ettirildiği anlaşılmaktadır (Koç, 2022). Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra, kademeli olarak resim sanatından uzaklaşıldığı görülmektedir. Önce insan figürleri, arkasından Türk sanatında önemli yeri olan hayvan tasvirleri yerini tamamen geometrik soyutlamalara bırakmıştır. İlerleyen

¹ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-iş Öğretmenliği, serdaly@pau.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6570-0476

Paris'teki eğitimi sonrasında klasik ve realist etkili resimler yapan Halil Paşa, dönüşünde ölü doğa ve portrelere ağırlık verdi, daha sonra açık havaya yöneldi; Boğaziçi kıyılarını, güzelliklerini resmettiği, yalılar, kayıklar, deniz devinimleri, sulardaki yansımalarla belirginleşen izlenimci etkiler taşıyan manzaralara yöneldi.

Halil Paşa, fırça ve renk kullanımıyla değişen ışık etkilerini resimsel bir sorun olarak ele aldı. Adnan Turani'ye göre Halil Paşa, “desenle fırça yazısını birleştiren, primitif manzara geleneğinden uzaklaşarak Barbizon Okulu'nda görülen doğa sevgisi ile izlenimciliği karıştıran ilk Osmanlı ressamıdır.

SONUÇ

Osmanlı'nın son dönemlerine doğru Batıdaki gelişmelere ayak uydurabilmek adına yapılan ıslahat çalışmaları öncelikle askeri sahada başlamıştır. 1795 yılında III. Selim tarafından kurulan Mühendishane-İ Bahri Hümayun da hendese dersleri ile ilk resim dersleri başlamış ve böylelikle Batılılaşmanın bir sembolü sayılan “Asker Ressamlar” kavramı önemli bir kavşak olarak Türk sanat tarihinde yerini almıştır. Kadim bir kültüre sahip olan Türklerin Batılı anlamda resim sanatına geçişlerinde Asker Ressamların önemli katkıları olmuştur. Primitif sayılabilecek asker ressamı Türkiye’de büyük bir yenilik hareketi sayılabilirken, batıdaki güncel sanat hareketlerini- anlayışlarını yakalayamamışlardır. Şeker Ahmet Paşa, Sam Yetik, Diyarbakırlı Tahsin, Halil Paşa Ferik İbrahim Paşa (ilk heykel yontucusu) Hüseyin Zekai Paşa Süleyman Seyyit, Hoca Ali Rıza Ali Sami Bayar Arif Kaptan Nüzhet İslimyeli isimleri daha çok öne çıkmış asker ressamlarımızdır. Asker Ressamların sultan tarafından yurtdışında sanat eğitimi almış, yurda döndüklerinde hem sanat eğitiminin kurumsallaşmasında katkı sağlamışlar hem de sanatsal faaliyetlerde bulunmuşlardır. Sanatsal üretimleri natürmort manzara deniz ve peyzajlar üzerinde yoğunlaşmıştır.

KAYNAK

- Koç, M. B. (2022). Türk Resim Tarihinde Askeri Ressamlar Dönemi Ve Bahriyeli Ressam İsmail Hakkı Bey The Period Of Military Painters In The History Of Turkish Painting And Naval Officer Painter İsmail Hakkı Bey
- Gül, İ. (1999). Levni: Nakış, Şiir, Renk, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul S.11
- Atıl E. (1999). Levni Ve Surname: Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü, Koç Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, S. 23.
- Beydilli, K. (1995). Türk Bilim Ve Matbaacılık Tarihinde Mühendishane, Mühendishane Matbaası Ve Kütüphanesi (1776- 1826), Eren Yayınları, İstanbul, S. 23-24.

- Kaya, G.S. (2011). Milli Saraylar Kültür Sanat Tarih Dergisi Sayı 7. S:123
- Giray,K. (2020). Ankara Resim Ve Heykel Müzesi Başyapıtlar, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2020, S. 16.
- Bingöl, A.S. (2013). Türk Resim Sanatının Gelişiminde 19. Yüzyıl Askeri Okul Ve Askeri Resamların Rollerini, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum, S. 117.
- Kaya, G. S. (2011). Milli Saraylar Kültür Sanat Tarih Dergisi Sayı 7. S:123
- Boyar, S. P. (1948). Osmanlı İmparatorluğu Ve Türkiye Cumhuriyeti Devirlerinde Türk Ressamları, Hayatı Ve Eserleri. Ankara: Jandarma Basımevi, S.78.
- Ciddi, M.L. (2017). Hoca Ali Rıza'nın Sanat Anlayışı Ve Taş Baskı Resimlerinin Sanat Eğitimindeki Önemi. Bilim, Eğitim, Sanat Ve Teknoloji Dergisi (Best Dergi), S, 25-30.
- Turgut, N. (2001). Türk Sanatında Hoca Ali Rıza, Sanat Çevresi Dergisi, 275, 4-15, S.9.
- Derman, M. Uğur. 1989. Ali Rızâ Bey, İslam Ansiklopedisi, İstanbul, S. 439-440

BÖLÜM 3

Sanayi-i Nefise ve Osman Hamdi Bey

İlkay ALAN İNCİ¹

GİRİŞ

Sanayi-i Nefise Mektebi, Osmanlı Devleti'nde kurulan ilk güzel sanatlar okulu olması nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulmasına kadar geçen sürede Osmanlı Devleti'nde sanat eğitimi geri planda kalmıştır. Özellikle 18. yüzyılda ve 19. yüzyılın başlarında Avrupa ve Asya ülkelerinde yaşanan gelişmelerin takip edilememesi devletin geri kalmasına neden olmuştur. Bunun önemli nedenlerinden birisi de İslam dünyasının bazı sanat dallarına olan bakış açısıdır. Bu noktada Avrupa'ya giden öğrencilerin ülkeye dönmesiyle birlikte yeni bakış açılarının gelişmesi mümkün olmuştur. Şeker Ahmed Paşa, Osman Hamdi Bey, Ferit Tevfik Paşa, Süleyman Seyyid gibi dönemin ünlü ressamı, sanatın farklı perspektiflerini ülkeye yansıtmış ve toplumun gelişim göstermesine ön ayak olmuşlardır. Bu isimlerden en öne çıkan ise Osman Hamdi Bey olmuştur. Osman Hamdi Bey, babasının da desteği sayesinde önce Müze-i Hümayun'un başına getirilmiş ardından da Sanayi-i Nefise Mektebi adı altında açılan güzel sanatlar okulunun kurulmasına ön ayak olmuştur.

1885 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'ni kuran Osman Hamdi Bey resim başta olmak üzere birçok alanda eser vermiştir. Özellikle Fransız ekolünden etkilenen

¹ Öğr. Gör., Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-iş eğitimi AD., ilkaysinan24@gmail.com, ORCID iD: 0009-0007-9047-7652

haline dönüşmüştür. Aynı zamanda öğrencilerinin başarılarını takdir eden ve bu başarılarından dolayı onları ödüllendiren bir sisteme dönüşen Sanayi-i Nefise Mektebi, yıl sonunda öğrencilerin eserlerini sanatsever topluluklarla buluşturmak adına sergiler düzenledi (Cezar, 1971).

1885 yılından itibaren her sene yapılması planlanarak açılan yıl sonu sergileri, 1890 yılına kadar geniş bir çevreye yayılmamıştır. 1890 yılında ise Servet-i Fünun dergisi 140 öğrencinin eserinin bulunduğu sergiyi sayfalarına taşımış, bu sergide yer alan 35 öğrencinin ödül aldığından bahsedilmiştir (Cezar, 1971).

KAYNAKLAR

- Armağan, S. (2023) *Osman Hamdi Bey'in Hayatı ve Faaliyetleri*, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 138s.
- Artun, D. (2012) *Paris'ten Modernlik Tecrübeleri Academie Julian'da İmparatorluk ve Cumhuriyet Öğrencileri*, İletişim Yayınları.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 2023 - <https://www.devletarsivleri.gov.tr/>
- Başkan, S. (1991) *On Dokuzuncu Yüzyıldan Günümüze Türk Ressamları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Berk, B. ve Gezer, H. (1973) *50.Yılın Türk Resim ve Heykeli*, İş Bankası Kültür Yayınları.
- Berkant, C. (2021) Geç Osmanlı Döneminde Venedik Güzel Sanatlar Akademisinde Eğitim Almaya Giden Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma, *Sanat Tarihi Dergisi* 30/2, ss. 1421-1443.
- Cengiz, H. (2010) İstanbul Müzeleri Literatürü, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 8, Sayı 16, 2010, ss. 277-332.
- Cezar, M. (1971) *Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi*, İş Bankası Yayınları İstanbul.
- Coker, A. (1983) *Osman Hamdi ve Sanayi-i Nefise Mektebi*, Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Çelik, Z. (2016) *Asar-ı Atika Osmanlı İmparatorluğu'nda Arkeoloji Siyaseti*, (Çeviren: Ayşen Gür), Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Demirsararlı, V.B. (1989) *Osman Hamdi: Tablolarında Gerçekle İlişkiler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Dılmaç, O. (2010) Paris Ulusal Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (Ecole Dev Beaux Arts) Ve Sanat Eğitimi Tarihimizdeki Yeri, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı 24, s.74.
- Edgü, F. (2010) Osman Hamdi Bey Olgusu, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Taha Toros Arşivi, ss, 8.
- Edhem, H. (1970) *Elvalu Nakşiyeye Koleksiyonu*, Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Edhem, H. (2013) *Hatıra Kitabı I. II*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Eldem, E. (2010) *Osman Hamdi Bey Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Eldem, E. (2018) *Osman Hamdi Bey İzlenimler (1869-1895)*, P Kitaplığı, İstanbul.
- Epikman, R. (1967) *Osman Hamdi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Ergin, O, N. (1977) *Türkiye Maarif Tarihi*, Cilt 5 İstanbul.
- Eyice, S. (1985) *Arkeoloji Müzesi Ve Kuruluşu (1595-1599) Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları Cilt 6, İstanbul.
- Gencil, Ö. (2021) *Sanayi-i Nefise Mektebi (1882-1928)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 482 s.
- Harmankaya, H. (2015) Osmanlı Dönemi Oryantalist Resimlerde Görülen Kadın Figürleri ve Giyim Özellikleri, *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS) Özel Sayı 3*, ss. 764-781.

- Hitzel, F. (2010) Osman Hamdi Bey Et Les Debuts De L'archeologie Ottomane, *Turcica Dergisi*, Sayı 42, ss. 167-190.
- İbnülemin, M.K.İ. (1940) *Son Sadrazamlar*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Kıvanç, O. (2007) *Doğulu Bir Ressamın Osman Hamdi Beyin Gözüyle Doğu*, 38. İcanas Uluslararası Asya Ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiri Kitabı, Ankara 10-15 Eylül 2007, s. 2270.
- Köksal, M (2019) *Batılılaşma Dönemi Osmanlı Eğitim Kurumlarında Resim Dersleri ve Sanayi-i Nefise Mektebi Örneği*, VI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı, İstanbul, s. 1058.
- Kuruloğlu, F. (2010) Osmanlı Devleti'nde Müzecilik, *Tarih Okulu Dergisi Sayı 4*, s.53.
- Kutlu Dilbaz, B. (2016) Müze-i Hümayun'da İskender Lahdi, *Tarih Dergisi*, Sayı 64, s.3.
- Mansel, A.M. (1960) Osman Hamdi Bey, *Belleter Dergisi*, Cilt 24, Sayı 94, s 291.
- Muşmal, H. ve Gümüş H. (2021) *Türkiye'de Müzecilik (1839-1938)*, Selenge Yayınevi, İstanbul.
- Mutlu S. ve Başaran Mutlu, M. (2018) Anadolu'da Arkeolojinin Kurumsallaşma Süreci Ve Gelişimi, *Academic Knowledge*, Cilt 1, Sayı 1, 2018, s. 66.
- Nazır, B. (2010) Osmanlı Devleti'nde Müzeciliğin Doğuşu ve Dersaadet Numunehane-i Osmani, *History Studies*, Cilt 2, Sayı 1, s. 99.
- Ogan, A. (1947) Türkiye'de Müzeciliğin Yüzüncü Yıl Dönümü, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu*, sayı 62, s8.
- Özdoğan, M. (2006) *Arkeolojinin Politikası ve Politik Bir Araç Olarak Arkeoloji*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Özkan, S. (2004) Osmanlı Devleti'nde Eski Eser Koleksiyonculuğu, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, s67.
- Özsezgin, K. (2014) *Çağdaş Sanatımızda Son Osmanlı Osman Hamdi*, Kaynak Yayınları.
- Pasinli, A. (1997) *İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Müzeoloji Çalışmaları Ve Çağlar Boyu Troia, 1996 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları*, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yayınları, Ankara.
- Sönmez, A. (2020) Osman Hamdi Bey'in Sayda Kazısı ve Bu Kazının Müze-i Hümayun'un Gelişimine Katkısı, *History Studies*, 12/3.
- Türkmen, F.N. (2009) Türk Sanat Tarihinde Öncü Kurumlar ve Kuruluşlar, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 7, Sayı 14, s. 609.
- Ulusoy, M.F. (2020) Bir Biyografi Denemesi: İbrahim Edhem Paşa (1818-1893), *Usbad Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, Yıl 2, Sayı 4, Aralık 2020, s. 1238.
- Uzun, D. (2012) Heykel Sanatının Türk Kültürü İçindeki Yeri ve Yervant Oskan Efendi, *Batman University Journal of Life Sciences*, Vol-1, No:1, s286.

BÖLÜM 4

Türk Resim Sanatında 1914 Kuşağı – Çallı Kuşağı

Fahrettin GEÇEN¹
Engin DOĞAN²
Ümit PARSİL³

*Toplumlar özlerine sahip çıkmadıkça, hiçbir zaman benlerini bulamazlar.
Çıkmazların içerisinde savrulup dururlar.*

Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN

GİRİŞ

Türk ressamlar, tarih süreci içerisinde diğer ulusların sanatlarından etkilenmiş ve farklı tarzlar deneyerek kendi sanatlarında gelişim göstermişlerdir. Bu etkileşim resim sanatında farklı dönemlerde farklı tekniklerin denenmesine neden olmuştur. Uzun süren etkileşim ve değişim Türk resim sanatının kendini bulup ilerlemesine katkı sağlamıştır. Cumhuriyet'in başlarında devlet tarafından Avrupa ülkelerine eğitim için gönderilen sanatçıların döndüklerinde resim sanatına olan katkıları bu süreç içerisinde görülmektedir. Batı'da eğitim alıp yurduna dönen resim sanatçıları yağlı boya ile tanışmış resimlerdeki kompozisyon sayesinde ün kazanmışlardır.

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, fahrettin.gecen@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0787-7505

² İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, Yüksek lisans öğrencisi

³ Öğr. Gör., Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, umitparsil@adiyaman.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-19015400

Resim 21. Mehmet Ruhi Arel, Köylüler

Sanatçının eserlerinde kullandığı renkler, konu olan mekândaki dinamik yapı gerçekliğe uygun şekilde seçilmiştir. Eserdeki figürler ise eser içerisindeki bu dinamik yapıyı oluşturmaktadır. Sanatçı Anadolu temalı bir eser meydana getirmiştir. Empresif ve monokroma yakın bir üslup hissedilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Güven (1999), “1914 Çallı Kuşağı’nda Portre Sanatı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bursa.
- Akyuz, S., Akyuz, T., Emre, G., Gulec, A., & Basaran, S. (2012). Pigment Analyses Of A Portrait And Paint Box Of Turkish Artist Feyhaman Duran (1886–1970): The EDXRF, FT-IR And Micro Raman Spectroscopic Studies. *Spectrochimica Acta Part A: Molecular And Biomolecular Spectroscopy*, 89, 74-81.
- Anonim (1990) “İbrahim Çallı”, *Meydan Larousse Ansiklopedisi*. Cilt: 3, İstanbul: Meydan Yayınevi,
- Arseven, C. E. (1975). İbrahim Çallı. *Türk sanat tarihi cilt III içinde*. Milli Eğitim Basımevi.
- Berk Nurullah ve Gezer, Hüseyin (1973), “50 Yıllık Türk Resim ve Heykeli”, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Boyar, Pertev (1948), “Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Devirlerinde Türk Resimleri”, Ankara: Jandarma Basımevi.
- Dağlı, Ş. (2021). Türk Resminde Bir Sanat Dehası: İbrahim Çallı. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 27(47), 489-497.
- Eren, Abdurrahman, Sürücü Merve(2023), Empresyonist Sanatçıların Üslup, Renk ve Teknik Anlayışının; Günümüz Sanatçılarına Sağladığı Katkılar, *Uluslararası Sanat ve Estetik Dergisi* , Yıl: 6, Sayı: 11

- Giray, Kıymet (2000), “Çallı ve Atölyesi”, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Güvemli, Zahir (1982), “Sanat Tarihi”, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Güven, S. (2010). Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesinde 1914 Kuşağı, Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği ve D Grubu Ressamlar (Master’s thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Gören, Ahmet Kâmil (1997), “Türk Resim Sanatında Şişli Atölyesi ve Viyana Sergisi”, İstanbul: Şişli Belediyesi Resim ve Heykel Müzeleri Derneği Yayınları.
- İrepoğlu, Gül (1986), Feyhaman Duran, İstanbul: Tifdruk Yayınevi.
- Kamacı, Nail Mustafa (1997), “Çağdaş Türk Resminde Figür”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Karaova, M. (2021). Feyhaman Duran Ve Öğrencisi Ahmet Yakupoğlu’nun Resim Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. Kalemîşi-Türk Sanatları Dergisi, 9(19), 192-209.
- Mutlu, M. (2021). Bahriyeli Ressam Ali Sami Boyar’ın Hayatı Ve Faaliyetleri (1880-1967). Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (52), 283-307.
- Özpinar, Yasemin (2007), “1883_1925 Yılları Arasında Pariste Eğitim Alan Türk Ressam ve Yapıtlarının Analizi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- Özsezgin, Kaya (1998), “Cumhuriyet’in 75. Yılında Türk Resmi”, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Rona, Zeynep (1992), “Namık İsmail”, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sarı, Sadettin (1994), “Ressam İbrahim Çallı’nın Hayatı, Kişiliği ve Sanatı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Şen, E., & Çölgeçen, Ş. (2021). İbrahim Çallı’nın Hayatı ve Magnolia (Manolya) Temalı Eserleri. Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi, 4(6), 577-586.
- Okkalı, İ. C., & Baytar, İ. (2020). Gelenekten Beslenen Modernlik; İbrahim Çallı Ve Mevleviler Serisi. Güzeli Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 26(44), 126-137.
- Üzümeri, Ekrem, Diñçer, Selami, Kazancı, Sadi (1956), Türkiye Ansiklopedisi, Ankara: Yıldız Matbaacılık, Cilt: V.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1:** <https://www.istanbulantiksanat.com/urun/2705284/ibrahim-calli-peyzaj->
- Görsel 2:** <https://artam.com/muzayede/256-degerli-tablolar-ve-antikalar/ibrahim-calli-1882-1960-nu>. Erişim Tarihi: 27.05.2023, 19:00.
- Görsel 3:** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-c2/calli-ibrahim/ibrahim-calli-mevleviler-8900/>. Erişim Tarihi: 27.05.2023, 19:10.
- Görsel 4:** <https://isteaturk.com/g/icerik/Ibrahim-Calli-Ataturk-Portresi-1935/1564>. Erişim Tarihi: 27.05.2023, 19:10.
- Görsel 5:** <https://artam.com/muzayede/284-degerli-tablolar-ve-antikalar/ibrahim-calli-1882-1960-manolyalar-8>. Erişim Tarihi: 28.05.2023, 11:00.
- Görsel 6:** <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/hikmet-onat>, Erişim Tarihi: 29.05.2023, 17:00.
- Görsel 7:** <https://irhm.msgsu.edu.tr/collection/hikmet-onat-siperde-mektup-okuyan-askerler/>. Erişim Tarihi: 29.05.2023, 17:00
- Görsel 8:** <https://www.e-skop.com/skopbulten/turkiye-sanat-tarihi-d%C3%A9mocrite-el-vah-i-naksiye-koleksiyonu-icin-louvredan-bir-siparis/> 3821. Erişim Tarihi: 28.05.2023,16:00.
- Görsel 9:** <https://tr.pinterest.com/suletereroz/nazmi-ziya-1881-1937-turkish-artist/>, Erişim Tarihi: 28.05.2023,16:00.
- Görsel 10:** <https://www.leblebitozu.com/feyhaman-duranin-eserleri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 28.05.2023,16:05.
- Görsel 11:** <https://www.leblebitozu.com/feyhaman-duranin-eserleri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 28.05.2023,16:10.

- Görsel 12:** <https://www.leblebitozu.com/feyhaman-duranin-eserleri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 28.05.2023,16:10.
- Görsel 13:** https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/caginin-yenisi-avni-lifij-ve-eserleri-12-ocaka-kadar-emirgan-sakip-sabanci-muz,aAW6ZzOgOUKZzQpWbBrIQQ/Y5a1-jEGHEOjkfe_eS-vOwA. Erişim Tarihi: 28.05.2023,16:15.
- Görsel 14:** https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/caginin-yenisi-avni-lifij-ve-eserleri-12-ocaka-kadar-emirgan-sakip-sabanci-muz,aAW6ZzOgOUKZzQpWbBrIQQ/Y5a1-jEGHEOjkfe_eS-vOwA. Erişim Tarihi: 28.05.2023,16:20.
- Görsel 15:** https://www.google.com/search?gs_ssp=eJzj4tZP1zc0MjbPtigrNGD04k1OzUnMUU-gsKk4tS80DAHL8CM8&q=celal+arseven&. Erişim Tarihi: 28.05.2023,19:20.
- Görsel 16:** <http://www.antikalar.com/namik-ismail>, Erişim Tarihi: 28.05.2023, 20:40.
- Görsel 17:** <http://www.antikalar.com/sami-yetik>, Erişim Tarihi: 28.05.2023, 21:00.
- Görsel 18:** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-y/yetik-sami/sami-yetik-vazoda-guller-9035/>. Erişim Tarihi: 28.05.2023, 21:05.
- Görsel 19:** <https://artam.com/muzayede/277-degerli-tablolar-ve-antikalar/ali-sami-boyar-1880-1967-gunbatimi>, Erişim Tarihi: 29.05.2023, 21:05.
- Görsel 20:** <https://www.alifart.com/al-sam-boyar-1880-1967-273509/>, Erişim Tarihi: 29.05.2023, 21:05.
- Görsel 21:** <https://twitter.com/gsirma/status/1061300486647791616>, Erişim Tarihi: 29.05.2023, 22:50.
- Görsel 22:** <https://artam.com/muzayede/259-degerli-tablolar-ve-antikalar/ruhi-arel-1880-1931-koyluler>, Erişim Tarihi:29.05.2023, 21:15.

BÖLÜM 5

Şişli Atölyesi (Harbiye Nezareti Resim Atölyesi)

Mehmet Ali BÜYÜKPARMAKSIZ¹

Fahrettin GEÇEN²

20. yüzyılın başında batılı devletlerin saldırılarına maruz kalan Osmanlı İmparatorluğu, dağılma sürecine girmiştir. O dönemde Osmanlı'nın idaresinde söz sahibi olan İttihat ve Terakki Cemiyeti, kendi gerçeklerinin sanat ile anlatılacağına inanmış, savaşların birey ve toplum üzerindeki etkilerini gözlemleyerek çalışmalarına yansıtmaları için de sanatçıları görevlendirmişlerdir (Papila, 2008: 129). Sonraki süreçte Sanayi-i Nefise Mektebi tarafından Avrupa'ya sanat eğitimi için gönderilen öğrenciler (Nazmi Ziya Güran, Namık İsmail, İbrahim Çallı, Hüseyin Avni Lifij, gibi ressamlar) I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte ülkeye geri dönmek zorunda kalmışlardır (Özdemir, 2015: 75). Bu zorlu şartlarda ülkelerine dönen sanatçılardan bazıları I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda cepheye gönderilmiş (Keskin, 2014: 278) askere gitmeyenlerden bazıları ise İstanbul'da kalmışlardır (Dilmaç, 2012: 87). İstanbul da ise Balkan savaşlarının yorgunluğu içindeki halk I. Dünya Savaşı ile birlikte daha büyük bir çöküntüyle karşı karşıya kalmıştır. Dolayısıyla millet üzerindeki savaşın olumsuz etkilerini azaltmak ve milli değerleri yüceltmek için; sanatçılara, savaş ve kahramanlık konularında eserler ortaya koyması ve bunların sergilenmesi görevi düşmüştür (Soylu, 2023). Osmanlı Devleti, savaşlarda alınan yenilgiler

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, mehmetalibp@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-2994-5828

² Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, fahrettin.gecen@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0787-7505

KAYNAKLAR

- Ağaroğlu, S. (2019). *At imgesinin plastik çözümlemesi: şişli atölyesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Antalya.
- Arsızsanat, (2018). *Türk resminde savaşım betimi ve bir savaş cephesi olarak şişli atölyesi*. <https://arsizsanat.com/turk-resminde-savasim-betimi-ve-bir-savas-cephesi-olarak-sisli-atolyesi/>, Erişim Tarihi: 01.12.2023.
- Atlı, Ç. (2019). *Çağdaş türk resminde milli mücadele temalı resimler*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Antalya.
- Başkan, S. (2008). Son Dönem Osmanlı Resminde Figüratif Anlayış ve Tarih Yorumu. *ERDEM İnsan ve Toplum Dergisi*, 51, 1-22. DOI: 10.32704/erdem.2008.51.001.
- Berk, N. ve Gezer, H. (1973). *50 yılın Türk resim ve heykeli*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Çoruhlu, T. (2023). Ünlü Ressamımız: Sami Yetik. Erişim Adresi: <http://www.antikalar.com/sami-yetik>, Erişim Tarihi: 03.12.2023.
- Demirbaş, A. (2009). *Birinci dünya savaşının sanat ortamına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dilmaç, O. (2012). Avrupa'da eğitim gören sanatçılarımızın çağdaş türk sanatının gelişimindeki rolü. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2 (4), Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iujad/issue/8723/614883>
- Doğaner, G. (2022). *Çağdaş türk resim sanatında kadın ve şiddet*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Düzce, S. (2015). *1923-1950 yılları arasındaki türk resim sanatının günümüz resim sanatı eğitimine etkisi ve ortaöğretim kurumlarındaki resim derslerine yansması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ersay Yüksel, A. (2021). I. Dünya savaşı yıllarında osmanlı devleti'nde modern sanatlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(77), 441-462.
- Fazlıoğlu, A. (2005). Dolmabahçe Sarayı'nda Çanakkale haritalı bir halı ve Çanakkale Savaşı'nın Türk sanatı'na etkileri. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 3(3), 58-91.
- Fikriyat. (2018). 11 Türk ressamın firçasından milli mücadele. <https://www.fikriyat.com/tarih/2018/01/12/11-turk-ressamin-fircasindan-milli-mucadele>, Erişim Tarihi: 01.12.2023.
- Giray, K. (2020). *Ankara resim ve heykel müzesi başyapıtlar-cilt II*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gören, A. K. (2020). *Yenileşme döneminden cumhuriyet dönemine türk resim sanatının evreleri*. Erişim Adresi: <https://www.altayli.net/yenilesme-doneminden-cumhuriyet-donemine-turk-resim-sanatinin-evreleri.html>, Erişim Tarihi: 29.11.2023.
- Gül, E. A. (2021). *Türk resim sanatının görsel ideolojisi: 1850-1950*. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gülaçtı, İ. E. (2017). Osmanlı resim sanatında propaganda: padişah resimleri ve şişli atölyesi. *Yıldız Journal Of Art And Design* Volume: 4, Issue: 1, 2017, pp 29-65.
- Gürçağlar, A. (2023). Denizin ve gemilerin romantik yorumcusu: Diyarbakırlı Tahsin. <http://www.antikalar.com/diyarbakirli-tahsin>, Erişim Tarihi: 03.12.2023.
- İnan, Ö. (2019). *Cumhuriyet dönemi türk resim sanatında toplumsal içerikli figüratif resmin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Karakılıç, S. (2019). *Bir serginin ilginç hikâyesi ve "viyana'da savaş resimleri ve diğerleri"*. Erişim Adresi: <http://trdergisi.com/bir-serginin-iliginc-hikayesi-veviyanada-savas-resimleri-ve-digerleri/>, Erişim Tarihi: 29.11.2023.

- Keskin, C. (2014). I. Dünya Savaşı ve Sonrası Türkiye’de Kültür Sanat Ortamı ve Türk Resmi. *Gazi Akademik Bakış*, 7 (14), - . DOI: 10.19060/gav.23804.
- Özdemir, M. (2015). Batılılaşma döneminden bugüne türk resim sanatı. *İSMEK El Sanatları Dergisi*, 20/205, 72-77.
- Özpinar, Y. (2007). 1883-1925 yılları arasında paris’te eğitim alan türk ressamlar ve yapıtlarının analizi. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Papila, A. (2008). Osmanlı İmparatorluğu’nun Batılılaşma Döneminde Resim Sanatının Ortaya Çıkışı ve Osmanlı Kimliğinin Resimsel Anlatımı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 117-134. <https://doi.org/10.18603/std.02349>
- Soylu, R. (2023). *Şişli atölyesi, birinci dünya savaşı yıllarında sanat*. <https://rasimsoylu.tr.gg/SiSLi-A-TOLYESi.htm>, Erişim Tarihi: 29.11.2023.
- Tansuğ, S. (2008). *Çağdaş türk sanatı*. (8. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Thearthistoryjournal. (2011). *İbrahim çallı*. Erişim Adresi: <http://thearthistoryjournal.blogspot.com/2011/02/ibrahim-call.html>, Erişim Tarihi: 29.11.2023.
- Yamaner, H. A. (1986). Türk resminde yeni yönelmeler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 189-196.
- Yasa Yaman, Z. (2012). *Ankara resim ve heykel müzesi*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sanat Eserleri Dizisi 486. Ankara: Sistem Ofset Basın Yayın.
- Yavaşca, M. (2010). *Türk resim sanatı’nda çanakkale savaşları*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. 1917 yılında Şişli Atölyesi’nde görev alacak sanatçıların 1912 Paris sokaklarında.
- Görsel 2. Şişli Atölyesi Krokisi, Yavaşca, M. (2010). *Türk Resim Sanatı’nda Çanakkale Savaşları*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Görsel 3. Şişli Atölyesi’nde modellik yapan askerler. Demirbaş, A. (2009). Birinci dünya savaşının sanat ortamına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Görsel 4. Velihaht Abdülmecit Efendi’nin Şişli Atölyesi’ni ziyareti, 1917 “Şişli Atölyesi, soldan sağa doğru: Mehmet Ruhi Arel, Ali Cemal, Abdülmecit Efendi, Namık İsmail, İbrahim Çallı, Hikmet Onat, Sami Yetik, Ali Sami Boyar ve asker üniformalı modeller”. Erişim Adresi: <https://1001istanbul.com/wp-content/uploads/2018/01/mecid-sisli-atolye.jpg>, Erişim Tarihi: 29.11.2023.
- Görsel 5. Namık İsmail, Vatan Emrinde, Tüyb, 105,5x138 cm. Yasa-Yaman, Z. (2012). Ankara Resim ve Heykel Müzesi. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sanat Eserleri Dizisi 486. Ankara: Sistem Ofset Basın Yayın.
- Görsel 6. Sami Yetik, “Milli Mücadele”, 1917, Tüyb, <https://ia.tmgrup.com.tr/bfa-9a7/0/0/0/660/391?u=https://i.tmgrup.com.tr/fikriyat/2018/01/12/11-turk-ressamin-firca-sindan-milli-mucadele-1515748453281.jpg>, Erişim Tarihi: 01.12.2023
- Görsel 7. Ali Sami Boyar, Borazancı (1916-1917), 60x100 cm, Tüyb, <https://ia.tmgrup.com.tr/5a-27ab/0/0/0/660/1149?u=https://i.tmgrup.com.tr/fikriyat/2018/01/12/11-turk-ressamin-fircasindan-milli-mucadele-1515748488783.jpg>, Erişim Tarihi: 01.12.2023
- Görsel 8. Ali Cemal (Benim) “Biraz Su/ Yaralıya Yardım, (1917), <https://ia.tmgrup.com.tr/f288da/0/0/0/660/796?u=https://i.tmgrup.com.tr/fikriyat/2018/01/12/11-turk-ressamin-fircasindan-milli-mucadele-1515748438270.jpg>, Erişim Tarihi: 01.12.2023

- Görsel 9. Hikmet Onat, Siperde Mektup Okuyanlar (1917), <https://ia.tmgrup.com.tr/90da22/0/0/0/660/788?u=https://i.tmgrup.com.tr/fikriyat/2018/01/12/11-turk-ressamin-fircasindan-milli-mucadele-1515748444169.jpg>, Erişim Tarihi: 01.12.2023
- Görsel 10. İbrahim Çallı; Türk Topçuları (1917). <https://ia.tmgrup.com.tr/0a7b22/0/0/0/660/361?u=https://i.tmgrup.com.tr/fikriyat/2018/01/12/11-turk-ressamin-fircasindan-milli-mucadele-1515748450971.jpg>, Erişim Tarihi: 01.12.2023
- Görsel 11. Ruhi Arel, Düşman Kaçtıktan Sonra. (Çanakkale Savaşı), İnan, Ö. (2019). Cumhuriyet Dönemi Türk Resim Sanatında Toplumsal İçerikli Figüratif Resmin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Görsel 12. Diyarbakırlı Tahsin Siret, Bouvet'in Batışı, 1917. https://canakkalemuharebeleri1915.com/images/yavuz_balkan/yazilar/resimlerde_canakkale/Diyarbakrl-Tahsin-Bey----Bouvet-nin-anakkalede-Bat---1917.jpg, Erişim Tarihi: 01.12.2023.

BÖLÜM 6

İnas Sanayi-i Nefise Mektebi

Fahrettin GEÇEN¹
Arif Esen BAYKURT²
Abdurrahman EREN³

| 1. GİRİŞ

B atı'ya ilgi duyan Türk sanatçılarında ve Türk Sanatı'nda en hareketli ve etkin alan resimdir. Heykel ise Türk sanatına Sanayii Nefise'nin kuruluşundan sonra girmiştir. Fakat geleneksel resmimiz olan kitap resmi, minyatürle bağlantılı olmadan çeşitli gereksinimlerden dolayı İstanbul merkez olmak üzere kitap sayfalarından çıkarak duvar resmine geçerek kültürümüze girmiştir. Bu ithal edilen yeni resim olgusu Enderun'lu nakkaşların yerini alarak asker asıllı ressamlarca gerçekleştirilmiştir ve halktan uzak saray ve eşraf konakları çevresinde beliren bir lüksten öteye gidememiştir. Bu, batılı bağlamda belirginleşen Türk Sanatının yaygınlaşmasının ilk adımlarıdır. İkinci ve daha büyük olan asıl adım, plastik sanatlar öğretiminin Sanayii Nefise ile kurumsallaşmasıdır (Renda & Erol, 1980:158-159).

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, fahrettin.gecen@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0787-7505.

² Uzm., İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim ASD., Sanatta Yeterlik Öğrencisi, a.e.baykurt@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-1438-1276

³ Dr. Öğr. Üyesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Resim Öğretmenliği, abdurrahmaneren@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3640-7956

1332 (1916)'da İnas Sanayii Nefise 2. Sınıf Dersleri ve Öğrencileri

Dersler	Resim	Vücut	Teşrih	M e nazır	Çamur	Tarih	Yekun
Belkis	30	20	20	10	10	10	110
Nezire	30	30	20	10	10	8	108
Nazlı	30	30	20	10	10	10	110
Leyla	30	30	18	10	10	10	108
Naşıde	30	30	20	9	10	7	106
Muhterem	30	27	20	9	8	7	101
Rukiye	30	27	15	8	10	10	103
Nevzat	27	30	20	9	9	7	102
Maide	30	20	15	10	9	6.5	102.5
Cemile	30	30	18	9	10	10	102
Efraz	30	24	20	10	9	8	101

*Vücut: Nü, Teşrih: Anatomi, Menazır: Perspektif

KAYNAKLAR

- Aksel, M. (1977). *İstanbul'un Ortası*. Kültür Yayınları.
- Aksel, M. (2011). *İlk Kadın Ressam: Müfide*. (2.Basım), Sanat ve Folklor.
- Arseven, C. E. (1983). *İnas Sanayii Nefise*, Sanat Ansiklopedisi., C.1, M.E. Basımevi.
- Atağök, T.(1993).*Kadın, Yaşam, Kültür*. Anadolu Sanat Dergisi, A.Ü. Yayınları, 1(9), 9, <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/1023>
- Berk, N. (1981). *Baslangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*. (C:2),Tiglat Basımevi.
- Beykal, C. (1983). *Yeni Kadın ve İnas Sanayi-i Nefise Mektebi*. Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi, 2/16, 12-6.
- Boz S.&Uslu S. (2019).*Resmi Hatırlamak*. Yapı Kredi Yayınları.
- Eroğlu, Ö. (2015). *Türkiye'de Resim Sanatı*. (1. Basım), Tekhne Yayınevi.
- Erden, O. (2012).*Türk Resim Sanatı Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey*. Boyut Matbaacılık. İstanbul.
- Geçen, F, & Eren, A., (2019). *Kütahya Seramiklerinde Yer Alan Resimlerin Plastik Açından Çözümlemesi*. III. Uluslararası Battalgazi Bilimsel Çalışmalar Kongresi
- Karaaslan, E.&Enginoğlu, M. (2018). Onlar Grubu ve Grubun Kayıp Üyesi;Ivy Stangali.*Idil*, 2018, cilt / volume 7, sayı / issue 43 249 www.idildergisi.com DOI: 10.7816 /idil-07-43-04
- Karadağ,E. (2008).Cumhuriyet Dönemi Kadın Sanatçıların Resim Öğretimindeki Rolü.[Yayınlanmış Lisans Tezi], Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, A.G.& Parsıl, Ü. (2023). Tarihsel Süreç İçerisinde Resim ve Müzik Birlikliği, International Social Sciences Studies Journal Open Access Refereed E-Journal & Indexed & Publishing e-ISSN: 2587-1587 (<https://sssjournal.com/>)
- Kılıç, A.G.& Parsıl, Ü. (2023). “Teorik ve Pratik Bir İnceleme: Sanat Eğitimi” Pearson Journal Of Social Sciences & Humanities, ISSN: 2717-7386 Cilt: 8 Sayı: 5 Eylül, s. 671-686 (<https://www.pearsonjournal.com/index.php/pub>)

- Mutlu, A. (1987). *Ressam Belkas Mustafa'nın Yaşamı ve Onun Desenleri ile Yakın Çevresinden Bir Kesit. Sanat Çevresi.*
- Renda G&Erol T. (1980). *Başlangıçından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*, C.1, Tıglat Basımevi.
- Okkai, İ. C., (2019). *II. Meşrutiyet Dönemi Resim Sanatında Nesne ve Özne Olarak Kadın*. Art-Sanat, 11 (Ocak),
- Özsezgin, K. (1982). *Başlangıçından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*. C.3, Tıglat Basımevi.
- Özsezgin, K. (2010). *Görsel Sanatçılar Ansiklopedisi*. Doruk Yayıncılık.
- Sokur, B. & Üstünipek, M. (2022). İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Heykel Eğitimi ve Bu Okulda Eğitim Almış Heykeltıraşlar: Saime Rezan Ramiz Öker, Sabiha Bengütaş ve Nermin Farukî. *Sanat Tarihi Yılığ- Journal of Art History* 31 (2022), 433-453. <https://doi.org/10.26650/sty.2022.1064371>
- Soylu, R. (2019). II. Abdülhamid Ve Sanayi-İ Nefise Mektebi'nin Kuruluşu, Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science, Yıl: 6, Sayı: 40, Ağustos 2019, s. 85-96.
- Tansuğ, S. (2012). *Çağdaş Türk Sanatı*, (9. Baskı), Remzi Kitabevi.
- Turani, A. (1980). *Sanat Tarihi Ansiklopedisi*, C.2, Bateş Yayınları.
- Toros, T. (1988). *İlk Kadın Ressamlarımız*, Akbank Yayınları. Ürekli, F. (2009). *İslam Ansiklopedisi*. C.36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/sanayi-i-nefise-mektebi>

İnternet Kaynakları

- (URL-1). <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/inas-sanayi-i-nefise-mektebi> (Erişim Tarihi: 25.8.2023).
- (URL-2). <https://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2024/mufide-kadri-1890-1912> (Erişim Tarihi: 20.8.2023).
- (URL-3). <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/en/mufide-kadri> (Erişim Tarihi: 25.8.2023).
- (URL-4) <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/soyadı-kanunu/> (17.09.2023).
- (URL-5). <http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=996945&title=amcaz%E2dem-mihri-hanim> (Erişim Tarihi: 25.8.2023).
- (URL-6). https://tr.wikipedia.org/wiki/Hale_Asaf (Erişim Tarihi: 26.8.2023).
- (URL-7). https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0vi_Stangali (Erişim Tarihi: 26.8.2023).

RESİMLER

- Resim 1.** <https://www.janusmezat.com/urun/6224978/maarif-naziri-ahmed-sukru-bey-efendi> (Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 2.** <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ali-sami-boyar-1880-1967/> (Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim3.** <https://arsizsanat.com/turk-kadınınin-ilk-sanat-okulu-inas-sanayi-i-nefise-mektebi/> (Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 4.** <https://arsizsanat.com/turk-kadınınin-ilk-sanat-okulu-inas-sanayi-i-nefise-mektebi/> (Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 5.** https://www.freepik.com/premium-vector/black-man-silhouette_38767384.htm (Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 6.** <https://www.biyografi.info/kisi/cemil-cem> (Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 7.** <https://artam.com/muzayede/289-degerli-tablolar-ve-antikalar/nazmi-ziyagan-1881-1937-kasimpatlar> (Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 8.** <https://saglamart.com/namik-ismail> (Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 9.** https://www.freepik.com/premium-vector/black-man-silhouette_38767384.htm (Erişim Tarihi: 5.9.2023).

- Resim 10.** Burhan Toprak <https://www.biyografi.info/kisi/burhan-umit-toprak>(Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 11.** <https://www.istanbulmuzayede.com/urun/4594825/feyhama-duran-fotograf-14-x-9-cm>(Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 12.**<https://www.haberturk.com/160-yasinda-oldu-3115494>(Erişim Tarihi: 5.9.2023).
- Resim 13.** <https://iupress.istanbul.edu.tr/tr/journal/jah/article/inas-sanayi-i-nefise-mektebinde-heykel-egitimi-ve-bu-okulda-egitim-almis-heykeltiraslar-saime-rezan-ramiz-okersabiha-bengutas-ve-nermin-faruki>(Erişim Tarihi: 25.8.2023).
- Resim 14.** <https://arsizsanat.com/turk-kadininin-ilk-sanat-okulu-inas-sanayi-i-nefise-mektebi/>(Erişim Tarihi: 25.8.2023).
- Resim 15.** <https://irhm.msgsu.edu.tr/collection/omer-adil-kizlar-atolyesi/>(Erişim Tarihi: 28.8.2023).
- Resim 16. 17.** <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/en/mufide-kadri>(Erişim Tarihi: 26.8.2023).
- Resim 18.** <https://arkeopolis.com/sanatta-ocnu-bir-kadin-mihri-musfik-hanim/>(Erişim Tarihi: 27.8.2023).
- Resim 19.** https://tr.wikipedia.org/wiki/Mihri_Müşfik_Hanım(Erişim Tarihi: 27.8.2023).
- Resim 20.** <https://www.forumgercek.com/showthread.php?t=75436>(Erişim Tarihi: 27.8.2023).
- Resim 21.**<https://www.biyografi.info/kisi/hale-asaf>(Erişim Tarihi: 27.8.2023).
- Resim 22.** <https://irhm.msgsu.edu.tr/koleksiyonlar/>(Erişim Tarihi: 28.8.2023).
- Resim 23.**<https://www.thenationalnews.com/arts-culture/art/remembering-fahrelnissa-zeid-one-of-the-most-eccentric-women-i-knew-1.1072498>(Erişim Tarihi:28.8.2023).
- Resim 24.** <https://resimbiterken.wordpress.com/2014/02/07/leyla-gamsiz/>(Erişim Tarihi: 28.8.2023).
- Resim 25.** <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/leyla-gamsiz-sarpturk>(Erişim Tarihi: 29.8.2023).
- Resim 26.** <https://docplayer.biz.tr/167917852-Cagdas-turk-resim-sanatinda-maide-arel.html>(Erişim Tarihi: 29.8.2023).
- Resim 27.**https://tr.wikipedia.org/wiki/Maide_Arel(Erişim Tarihi: 29.8.2023).
- Resim 28.**<https://artam.com/muzayede/263-cagdas-sanat-eserleri/sukriye-dikmen-1918-2000-kadin-portresi>(Erişim Tarihi: 29.8.2023).
- Resim 29.**<https://www.mutualart.com/Artwork/Portre/1D0E7C10F557FB41>(Erişim Tarihi: 29.8.2023).
- Resim 30.**<https://phebusmuzayede.com/56447-ressam-sukriye-dikmen-e-ait-bir-studio-fotografi-7x10-cm.html>(Erişim Tarihi: 30.8.2023).
- Resim 31.** <https://m.bianet.org/bianet/yasam/158246-ressam-tiraje-dikmen-hayata-vedaetti>(Erişim Tarihi: 30.8.2023).
- Resim 32.**<https://argonotlar.com/iyi-ki-dogdu-iyi-ki-urettin-tiraje/>(Erişim Tarihi: 1.9.2023).
- Resim 33.** <https://arsizsanat.com/turk-kadininin-ilk-sanat-okulu-inas-sanayi-i-nefise-mektebi/>(Erişim Tarihi: 1.9.2023).
- Resim 34.**<https://phebusmuzayede.com/61922-ressam-nazli-ecevit-in-ithafli-ve-imzali-fotografi-6x9-cm.html>(Erişim Tarihi: 1.9.2023).
- Resim 35.**<https://abdullahabdurrahman.wordpress.com/2023/01/20/ivi-stangali-alintidir> Erişim Tarihi: 1.9.2023).
- Resim 36.** <http://mimdap.org/2021/11/istanbullu-ressam-ivi-stangali/>(Erişim Tarihi: 1.9.2023).
- Resim 37.**<https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ihsan-yilmaz/unlu-yazarin-buyuk-sirri-ve-ivi-stangalinin-asiri-acikli-hikayesi-42205557>(Erişim Tarihi: 1.9.2023).
- Resim 38**<https://twitter.com/msgsuniversite/status/1327196677883768832> (Erişim Tarihi: 1.9.2023).
- Resim 39.** <https://www.biyografi.info/kisi/salvatore-valeri>
- Resim 40.** <http://ozel-rayman.blogspot.com/2009/01/bir-istanbul-fausto-zonaro-masi-zonaro.html>
- Resim 41.** (Karadağ, 2008: 30-31).(Erişim Tarihi: 1.9.2023).
- Resim 42.** (Karadağ, 2008: 30-31). (Erişim Tarihi: 1.9.2023).

BÖLÜM 7

Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği

Fatih BAŞBUĞ¹

GİRİŞ

Osmanlı resim sanatına yön veren, Ragusalı ve Dalmaçyalı İtalyan sanatçılardan ders alan Sinan Bey ve Bursalı Şiblizade Ahmed Bey, Fatih Sultan Mehmed portreleriyle, Türk portre geleneğinin kapısını aralamışlardır (Mahir, 2005, s. 163). Türk resim sanatı için önemli dönüm noktalarından biri olan bu portreler, günümüzde çağdaş anlamda Türk resmi için başlangıcı oluşturmaktadır. Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'nin temel felsefesinde olan gelenekçi resim anlayışı için bu resimler, çıkış noktası niteliğindedir. Türk resminin kendi özelliğini yaratma amacı, Sinan Bey'e kadar ulaşmaktadır. Aynı üslubun adeta bir devamı niteliğinde, benzer renk anlayışıyla kurgulanan kompozisyonlar, Türk resminin ana hatlarını oluşturmuştur. Müstakilleri anlamak için Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşanan olaylara bakmak gerekmektedir.

Osmanlı Devleti, Batılılaşma ile 19. yüzyıl içinde, sosyal, ekonomik, siyaset, felsefe, edebiyat, müzik, mimari, resim gibi pek çok alanda değer yargılarını yeniden sorgulayan bir ortam içine girmiştir (Gören, 1997, s. 16). Değer yargılarını sorgulama, geleneksel anlamda ilerlemeyi yavaşlatan, bazı

¹ Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, fbasbug@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-7600-273X

Birlik sanatçıları, sanatçıların dağılması ve D Grubu'nun kurulmasıyla birlikte etkinliğini kaybetse de modern sanatın temelinin atılması yönünde büyük gayret sarf etmişlerdir. Birlik dağılsa da sanatçılar kimliklerini ve sanat kişiliklerini sonraki yıllarda bulmuşlardır (Berk ve Gezer, 1973, s.49). Bireysel anlamda hepsi büyük ve tanınmış sanatçı olan grup üyeleri, yurtiçinde olduğu kadar, yurt dışında da kendilerini kanıtlamışlardır. Açılan sergilerde eserleri beğeniyile izlenmiştir. Türk resminin belirli bir dönemine damga vuran bu sanatçılar, bireysel kimlikleriyle Türkiye'deki önemli resmi ve özel koleksiyonlara girmişler, kendilerinden sonraki sanatçı birlikteliklerine örnek olmuşlardır.

KAYNAKLAR

- Akbulut, D. (2009). Türk resminin öncüleri: Osman Hamdi ve batı kuşağı. İstanbul: Deffter Yayınevi.
- Aksel, M. (1960). Anadolu halk resimleri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Atan, A. (2006). Resimli resim sözlüğü. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Başkan, S. (1991). On dokuzuncu yüzyıldan günümüze Türk ressamı. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Başkan, S. (1994). Osmanlı ressamı cemiyeti. Ankara: Çardaş Yayınları.
- Başkan, S. (1997). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de resim. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Başkan, S. (2009). Başlangıcından Cumhuriyet dönemine kadar Türklerde resim. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Berk, N. ve Gezer, H. (1973). 50 yılın Türk resim ve heykeli. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Berk, N. ve Özsegin K. (1983). Cumhuriyet dönemi Türk resmi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Duben İ. (2007). Türk resmi ve eleştirisi 1880-1950. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Etike, S. (2001). Cumhuriyet Dönemi Resim Eğitimi (1923-1950). Ankara: Güldikeni Yayınları.
- Erdemir, H. (2002). Batılılaşma sürecinde Fransa etkileri. Türkler Ansiklopedisi, cilt: 14, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Germaner, S. (1999). Cumhuriyet döneminde resim sanatı. Cumhuriyet'in renkleri, biçimleri, (Editör: Ayla Ödekan), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Germaner, S. (2000). XIX. yüzyıl sanatından iki etkileşim örneği: Oryantalizm ve Türk resminde Batılılaşma. 27-29 Kasım 1998, Uluslararası Sanatta Etkileşim Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü.
- Giray, K. (2000). Çallı ve atölyesi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Giray, K. (2004). Cumhuriyetin ilk ressamı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Gören, A.K. (1996). 19. yüzyılda Paris'te resim eğitimi. Antik Dekor Dergisi, Sayı: 35.
- Gören, A.K. (1997). Türk resim sanatında Şişli Atölyesi ve Viyana sergisi. Şişli Belediyesi-İstanbul Resim ve Heykel Müzeleri Derneği, İstanbul: Asır Matbaacılık.
- Güvemli, Z. (1984). Sabancı resim koleksiyonu. İstanbul: Ak Yayınları.
- İrepoğlu, G. (2005). Zeki Faik İzer. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İslimyeli, N. (1967). Türk plastik sanatçıları ansiklopedisi. Ankara: Doğu Matbaacılık, cilt: 1.
- Kodaman, B. (2002). II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1914). Türkler Ansiklopedisi, (Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), cilt: 13, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

- Krausse, A. C. (2005). Rönesans'tan günümüze resim sanatının öyküsü, (Çeviren: Dilek Zaptçioğlu). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Kuban, D. (2017). Çağlar Boyunca Türkiye Sanatının Anahatları. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Lifij, A. (2019). Sanat yazıları. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Lhote, A. (2000). Sanatta değişmeyen plastik değerler. Ankara: İmge Kitabevi.
- Mahir, B. (2005). Osmanlı Minyatür Sanatı. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Öndin, N. (2011). Gelenekten moderne Türk resmi estetiği (1850-1930). İstanbul: İnsancıl Yayınları.
- Özsezgin, K. (1998). Cumhuriyet'in 75. yılında Türk resmi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Özsezgin, K. (2010). Görsel sanatçılar ansiklopedisi. İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Pelvanoglu, B. (2018). Hale Asaf Türk Resim Sanatında Bir Dönüm Noktası. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- San, İ. (2003). Sanat eğitimi kuramları. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sönmez, A. (2005). Türk resminde modernizme rağmen modern (1908-1954). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Anasanat Dalı, İstanbul.
- Tansuğ, S. (1991). Osmanlı ressamlar cemiyeti hakkında. Osmanlı ressamlar cemiyetinden güzel sanatlar birliğine (1909-1991). İstanbul: Alarko Sanat Galerisi Kataloğu.
- Tansuğ, S. (1999). Çağdaş Türk sanatı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Turani, A. (1998). Çağdaş sanat felsefesi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ülgener, S. F. (1983). Zihniyet, aydınlar ve izm'ler. Ankara: Mayaş Yayınları.
- Yasa Yaman Z. (1994). Osmanlı ressamlar cemiyeti. Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt: VI, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını.
- Yıldırım, S. (2008). Meşrutiyetten Cumhuriyete bir hukukçu ve siyasetçi: Mustafa Şeref Özkan (1885-1938). Ankara: Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, cilt: 5, sayı: 4.

İnternet Kaynakları

<http://www.guzelsanatlarbirligi.com/tarihce.htm> (Erişim tarihi: 07.08.2023).

BÖLÜM 8

D Grubu

Mustafa DİĞLER¹

Rasim SOYLU²

GİRİŞ

Sanat tarihinin gelişim süreci içerisinde Rönesans'ın ortaya çıkışını takiben sanatçıları yücelten en güçlü taraf sanatsal üretimlerindeki ortaya çıkarmış oldukları özgün işleridir. Sanatçıların özgün üretimleri o üretimleri gerçekleştirmiş olan sanatçılara onları yüzyıllar boyunca yaşatacak ve onları ölümsüzlüğe taşıyacak gücü vermektedir. Bu nedenle sanatçılar için sanatsal üretimlerindeki özgünlük arayışı onların başat motivasyonları olmuştur.

Osmanlı imparatorluğu güçlü ekonomik ve siyasal yapısı nedeniyle yüzyıllarca Batı dünyasına yönelme ihtiyacı duymamıştır. İndirkaş'a (2001:23) göre; "16. yüzyılın sonunda toprak düzeninin değişmesiyle toplum yapısında başlayan çözülme 18. ve 19. yüzyıllarda ağırlaşan siyasi ve ekonomik koşullar, Osmanlı Devleti'ni Batı'ya yönelmeye zorlanmıştır. Böylece toplumsal ve siyasal ortamda başlamış olan batılılaşma süreci sanata da yansımıştır."

Renda ve Erol'a (1980:32) göre; "Batı bilim ve kültürünün benimsenmesi için yapılan ilk girişimler saray çevresinde oluşmaya başlamış ve doğal olarak bir saray

¹ Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Resim Bölümü, 001mustafadiglerakademik@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0784-4463

² Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, rasimsoylu@sakarya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7136-1928

Sanatsal anlatımda özgünlüğün ancak sanatsal yaratıcılığı besleyen zihinsel ve duysal süreçlerin uyumlu birlikteliğinden kaynaklanabileceğini hisseden D Grubu sanatçılar, hayal güçlerini bu amaç doğrultusunda şekillendirmişlerdir. Taklitten kurtulmak için sanatçının sanatsal yaratıcılığının kendi düşünce ve kavramlarını geliştirmesi gerektiğinin bilincinde olan D Grubu sanatçılar, Türk Resim Sanatını bu yönde çalışan bir akımın içerisine sokmuşlardır. Çünkü D Grubu sanatçıları, Modernizmin temel fikrini oluşturan bireysellikten ve yaratıcı hayal gücünün ifadesi için yadsınamaz bir öneme sahip özgünlük ilkesinden ilham almıştır. Bu nedenle bu çalışmada D Grubu, modernist ve özgürlükçü yönleriyle ele alınmaktadır. Yerel ve evrenselin birleşiminden yeni sentezler yaratmaya çalışan grup sanatçılarının bu özgünlük arayışları, Türk Resim Sanatı'nın özgüvenini geliştirmesine yardımcı olmuştur. O dönemin sanatsal atmosferinde kendi özgünlüğünü yaratma iddiasının peşinden koşan D Grubu'nun dinamik etkisi, kendilerinden sonra gelen resim sanatçıları da yeniyi ve özgünü aramaya yöneltmiştir. 1950'li yıllardan itibaren Türkiye'de tartışılmaya başlayan soyut sanat yaklaşımlarında D grubu sanatçılar da yer almıştır. Tartışmalı geçen bu yıllardan sonra grup üyeleri grup aidiyetlerini bir kenara bırakıp bireysel olarak yollarına devam ettiler.

KAYNAKLAR

- ARSEVEN, C.E. (1959) Türk Sanatı Tarihi, Cilt: I, İstanbul
- ARSLAN, N. (1997). Eyüboğlu Eren, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Yem Yayın, 1. Cilt, İstanbul
- ARSLAN, N. (1997). Zaim Turgut, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Yem Yayın, 3. Cilt, İstanbul
- BAŞKAN, S. (1989) Türkiye İş Bankası Yayınları, Yayın no :212, Türk Ressamları Dizisi: I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- BAŞKAN, S. (1991) On Dokuzuncu Yüzyıldan Günümüze Türk Ressamları. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BAYAV, D. (2011). 19. yy. sonu ve 2011 başında kadın ressamlarımız, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 29, Nisan 2011, s.15-28
- BAYRAK, T. (2006) Çağdaş Türk Resminde Kübist Eğilimler, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, YYLT
- BAYRAMOĞLU, M. (2013). 20. Yüzyıl Türk Resim Sanatında Geleneksel Türk Sanat Örneklerinin Etkisi, Kalemişi Türk Sanatları Dergisi 2: s.1-40.
- BAYSAL, A.M. (2021) D Grubu'nun Türk Resim Sanatında Özgünlük Açısından Önemi, Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, s.29-46
- BERK, N. (1939) D Grubu'nu Takdim-d Grubu Sergi Broşürü, İstanbul.
- BERK, N. (1983), "D" Grubu, Sanat Çevresi, Ekim, S.60, s.4-11.
- BERK, N. ve GEZER, H. (1973) 50 Yılın Türk Resim ve Heykeli, Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- BERK, N. (1972) Resim ve Heykel, Akbank Yayınları, İstanbul.
- BERK, N ve TURANİ, A. (1981) Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi, Cilt:2, Tıglat Basımevi, İstanbul

- BERK, N. ve ÖZSEZGİN, K. (1983). Cumhuriyet dönemi Türk resmi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı, Ankara
- BOYAR, S.P. (1948) Türk Ressamları, Jandarma Basımevi, Ankara
- BULUNDAY, H. S. (2005). “Bir sanatçı ve zanaatçı olarak Sabri Fettah Berkel”, Antik Dekor, 90, Eylül-Ekim 2005, Ankara, s. 130-136.
- Büyük Larousse (1986) Zeki Faik İzer Maddesi, 12. Cilt, İnterpres Yayınları, İstanbul.
- ÇEKEN, B. (2004) Resim Sanatında Halk bilimsel Öğelerden Yararlanmak, Millî Folklor. Sayı 64, s.94-97.
- DAL, E. (1983) D Grubu ve Türk Resmindeki Yeri, Yeni Boyut Dergisi, sayı 15
- DAL, E.Y. (1984), “Türk Resminde Grupların Yeri”, Yeni Boyut, Kasım, Sayı 26, s.3-10.
- DOĞANAY, S. (1992) Türk Resminde D Grubu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, (1998), Cilt 2, Yapı Endüstrisi Merkezi Yayınları
- EDEER, Ş. (2015) Abidin Dino ve Eller. Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5 (8) , s. 149-162 Eskişehir.
- EDGÜ, F. (1995). Abidin Dino, Kısa Hayat Öyküm, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- EDGÜ, F. (1994). Eren Eyüboğlu, Ada Yayınları, İstanbul
- ELMAS, H. (1998). Çağdaş Türk resminde minyatür etkileri, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Eğitimi Anabilim Dalı, Konya
- ERİNÇ, M. S. (1990) Zeki Faik İzer 1905-1988. Ankara: Türkiye Halk Bankası Yayını.
- EROL, T. (1986) Resmimizin Son On Beş Yılı, Sanat Tenkitçileri Cemiyeti Yayınları, Ankara.
- EROL, T. (1984). Günümüz Türk resminin oluşum sürecinde Bedri Rahmi Eyüboğlu, Yetiştirme Koşulları, Sanatçı Kişiliği, Cem Yayınevi, İstanbul
- ERSOY, A. (1998). Günümüz Türk resim sanatı, Bilim Sanat Galerisi, 1. Baskı, İstanbul
- ERZEN, J. N. (1982). Sabri Berkel ile söyleşi ve düşündürdükleri, Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi, Ocak 1982 Yıl:1 Sayı:1, s.6-11.
- ERZEN, J. N. (1997). Sabri Berkel, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Yem Yayın, 1. Cilt, İstanbul
- EYÜBOĞLU, B.R. (2012) Resme Başlarken, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- GEÇEN, F., & KÖSEM, A. (2019). Osmanlı Döneminden Cumhuriyet'e Minyatür Resimlerinde Manzarada Mimari Kullanımı. İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 365-374.
- GENÇ, M. A. (2012) D Grubu Ressamlarının Türk Resim Sanatının Gelişimine Olan Katkıları, İDİL, Cilt 1, Sayı 5 / Volume 1, Number 5 s. 405-417
- GİRAY, K. (1994) D Grubu ve Türk Resim Sanatında Üslup Güdümünün Başlaması, Türkiye'de Sanat, S.15, s.36-39.
- GİRAY, K. (2000), Türkiye İş Bankası Resim Koleksiyonu, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- GİRAY, K. (2010). Ziraat Bankası Yüzyılım Sergisi, Başak Matbaacılık ve Tanıtım, Ankara.
- GÖREN, A.K. (2002), “Cumhuriyet'in Kuruluşundan Günümüze Türk Resim Sanatı”, Türkler Ansiklopedisi, Ankara, C.18, s.273-292.
- GÜVEMLİ, Z. (1987) Resim Sanatı ve Türk Resmi. İstanbul, Ak Yayınları.
- İNDİRKAŞ, Z. (2001) Ana Tanrıçalar, Kybele ve Çağdaş Türk Resmindeki İzdüşümleri. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını.
- İSKENDER, K. (1983), İskender, Kemal “Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Resim”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul, C.6, s.1678-1710.
- İSKENDER, K. (1983-2) “Cumhuriyet Türkiye'sinde Sanat ve Estetik”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul, C.7, s.1746-1757.
- KARAYAĞMURLAR, B. (2001). “Nurullah Berk ve Kübizm”, D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi – İzmir.
- KEÇELİOĞLU, T. (2010). Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun “Benek” söylemi ve etkileri üzerine, Atatürk Üniversitesi E-Dergileri, s.100-105.

- NACİ, E. (1983), "Ben Elif Naci, 'd' Grubunun Çığırkanı...", Sanat Çevresi, Ekim, S.60, s.12-15.
- ÖZDOĞRU, N. (1974). Bedri Rahmi ve Eren Eyüboğlu'nun aynı yazmalarda emeği var, Milliyet Sanat Dergisi, 11 Ocak 1974, Sayı: 62, s.8-9.
- ÖZSEZGİN, K. (1981) Sanat Üzerine Yazılar. İstanbul: Cumalı Sanat Galerisi Yayını.
- ÖZSEZGİN, K. (1998). Mustafa Pilevneli, yetmiş beşinci yıla armağan Türk plastik sanatlar, Bilim Sanat Galerisi, İstanbul
- ÖZSEZGİN, K. (1999), Cumhuriyet'in 75 Yılında Türk Resmi, İş Bank. Yay, İstanbul.
- PEKPELVAN, B. (1999) "Geleneksel değerlerimizin Çağdaş Değerlere Ulaştırılması", Sempozyum Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, s.238-244.
- RENDA, G. ve TURAN, E. Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi I. İstanbul, Tıglat Yayınları.
- SADAK, Y. (1992). Sabri Berkel üzerine okuma notları, Türkiye de Sanat, Sayı 5, Eylül-Ekim 1992, s. 18-24.
- ŞERBETÇİ, F. (2008) D Grubu Sanatçılarının Türk Resim Sanatının Gelişim Sürecine Kazandırdığı Farklı Bakış Açılı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, YYLT
- TANSUĞ, S. (1992) Bir Grup Çabası, Sanat Çevresi Dergisi, Sayı:161: s.189,190
- TANSUĞ, S. (1995). Türk Resminde Yeni Dönem, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TANSUĞ, S., (2003), Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- TUNCAY, M. ve KOÇAK, C. (1990) Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1980, Cem Yayınevi, İstanbul
- TURANİ, A. (1984) Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- TÜRE, A. (2002). 1940'tan sonra Türk resminde toplumsal gerçekçilik, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- YAMAN, Z. (1992) 1930-1950 Arasında Kültür ve Sanat Ortamına Bir Bakış: D Grubu. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- YARAR, E. (1983) D Grubu ve Türk Resmindeki Yeri, Yeni Boyut, Sayı:15, Ankara

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1- <http://www.leblebitozu.com/nurullah-berk-eserleri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 04.04.2023
- Görsel 2- <https://www.istanbulsanatevi.com/turkressamlar/zeki-faik-izer-hayati-ve-eserleri/> Erişim Tarihi: 04.04.2023
- Görsel 3- <https://sanatokur.com/elif-naci-kimdir/> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 4- http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=252 Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 5- <https://www.istanbulsanatevi.com/turk-ressamlar/elif-naci-hayati-ve-eserleri/> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 6- <https://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2176/cemal-tollu-1899-1968> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 7- <https://artam.com/muzayede/337-degerli-tablolar-muzayedeside/cemal-tollu-1899-1968-toprak-ana> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 8- <https://twitter.com/nka979/status/1321649205627281408> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 9- <https://www.onlinemuzayede.com/urun/4717917/zeki-faik-izer-cicek> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 10- <https://www.mutualart.com/Artwork/Soyut-Kolaj/7A60F79371EAFD34> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 11- <http://www.antikalar.com/zeki-faik-izer> Erişim Tarihi: 19.05.2023

- Görsel 12- <http://www.antikalar.com/zeki-faik-izer> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 13- <https://sanatokur.com/nurullah-berk-kimdir/> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 14- <https://www.leblebitozu.com/nurullah-berk-eserleri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 15- <https://core.ac.uk/download/pdf/129512526.pdf> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 16- <https://www.leblebitozu.com/nurullah-berk-eserleri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 17- <https://www.leblebitozu.com/nurullah-berk-eserleri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 18- <https://www.leblebitozu.com/nurullah-berk-eserleri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 19.05.2023
- Görsel 19- <http://www.leblebitozu.com/abidin-dinonun-eserleri-ve-hayati/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 20- <https://artam.com/muzayede/381-modern-ve-cagdas-tablolar/abidin-dino-1913-1993-cicek-22> Erişim Tarihi:24.05.2023
- Görsel 21- <https://www.mutualart.com/Artwork/Antibes/887D7022CD8BB1E8> Erişim Tarihi:24.05.2023
- Görsel 22- <https://www.wikiart.org/en/abidin-dino/portrait-1970> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 23- <https://www.wikiart.org/en/abidin-dino/hand-1950> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 24- <https://okuryazarim.com/zuhtu-muridoglu-kimdir/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 25- <https://okuryazarim.com/zuhtu-muridoglu-kimdir/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 26- <https://okuryazarim.com/zuhtu-muridoglu-kimdir/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 27-<https://okuryazarim.com/zuhtu-muridoglu-kimdir/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 28- <https://www.meer.com/dirimart/artworks/122870> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 29- <https://artam.com/muzayede/285-cagdas-sanat-eserleri/bedri-rahmi-eyuboglu-1911-1975-istanbul> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 30- <https://artam.com/muzayede/290-cagdas-sanat-eserleri/bedri-rahmi-eyuboglu-1911-1975-anne-ve-cocuk-14> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 31- <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/eyubogullarinin-oteki-hikyesi-eren-eyuboglu-i-17751> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 32- <https://artam.com/muzayede/367-klasik-ve-cagdas-tablolar/eren-eyuboglu-1907-1988-portre-13> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 33- <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/38670> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 34- <https://irhm.msgsu.edu.tr/collection/sabri-berkel-yogurtcu/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 35- <https://www.istanbulantiksanat.com/urun/4470325/sabri-berkel-1907-1993-simitci-ve-serbetci-imzali-karton-uzeri-yagliboya> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 36- <https://www.artsuitesgallery.com/project/sabri-berkel-cizgi-ve-renk-ustasi/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 37- <https://www.artsuitesgallery.com/project/sabri-berkel-cizgi-ve-renk-ustasi/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 38- <https://www.kassanat.com/en/product/3413745/salih-uralli-1908-1984-imzasiz-35x49cm-haliyle-duralit-uzerine-yagli-boya> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 39-<https://artam.com/muzayede/305-muzayede-cagdas-sanat-eserleri-2/salih-uralli-1908-1984-figuratif-kompozisyon> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 40- <https://www.nefsmuzayede.com/urun/2787785/salih-uralli-uzum-tasiyan-kadin-duralit-uzeri-yagliboya-53-64-cm> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 41- <https://www.yardimcikaynaklar.com/arif-kaptanin-hayati-ve-sanati/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 42- <https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-k/kaptan-arif/arif-kaptan-naturmort-9794/> Erişim Tarihi: 24.05.2023

- Görsel 43-<https://www.istanbulantiksanat.com/urun/2940250/arif-kaptan-1906-1982-soyut-peyzaj-imzali-1963-tarihli-kagit-uzeri-suluboya> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 44- <https://www.uxmuzayede.com/blog/1588/halil-dikmen> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 45- <http://maksivizyon.blogspot.com/2015/08/halil-dikmen-eser-biyografi.html> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 46-<http://maksivizyon.blogspot.com/2015/08/halil-dikmen-eser-biyografi.html> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 47- <https://www.edebiyatvesanatakademisi.com/turk-ressamlar/hakki-anli-hayati-ve-resamlilik-detaylari-2127.aspx> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 48- <https://artam.com/muzayede/305-muzayede-cagdas-sanat-eserleri-2/hakki-anli-1906-1990-portre> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 49- <http://www.antikalar.com/hakki-anli> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 50- <https://www.artiummodern.com/urun/2414233/ahmet-hakki-anli-1906-1991-ku-bist-kompozisyon-imzali-1951-55-tarihli-karton> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 51- <https://www.istanbulsanatevi.com/turk-ressamlar/esref-uren-hayati-ve-eserleri-1897-1984/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 52- <https://www.onlinemuzayede.com/urun/2275928/esref-uren-ankara-dan-gorunus> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 53- <https://www.artpointgallery.com/urun/6471355/esref-uren-ankara-30x40-cm-duralit-uzerine-yagli-boya-imzali> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 54- <https://sanattarihiplatformu.com/yoresel-turk-resminin-kurucusu-turgut-zaim444.html> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 55- <http://sanatokuma.blogspot.com/p/turgut-zaim.html> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 56- <https://artam.com/muzayede/259-degerli-tablolar-ve-antikalar/turgut-zaim-1906-1974-anne-ve-cocuk> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 57- <https://arsizsanat.com/barbizon-okulundan-seker-ahmete/> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 58- <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:TurgutZaim2.jpg> Erişim Tarihi: 24.05.2023
- Görsel 59- <https://sanattarihiplatformu.com/yoresel-turk-resminin-kurucusu-turgut-zaim444.html> Erişim Tarihi: 24.05.2023

BÖLÜM 9

Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi ve Toplumsal Dönüşümün Hikayesi

Banu DAVUN¹

| GİRİŞ

Tarih boyunca gerçek peşinde koşan insan, sanatsal faaliyetler kapsamında çevresinde var olan nesnel dünyadan, kendine yeni öznel dünyalar yaratmak çabasında olmuştur. Doğanın verdiklerini kendi imgelemine aktaran insan, kimi zaman mimesis, kimi zaman temsil, kimi zaman simge, kimi zaman yanılısma, kimi zaman eser, kimi zaman yapıt, kimi zaman iş ve kimi zaman da gösterge adı altında sanat yapmıştır” (Koç ve Geçen, 2021:115). Batıyı örnek alan Türk sanatçıları da öznel dünyalar yaratmak modernleşmek adına bazı adımlar atmışlardır. Bu adımlardan en önemlisi bir eğitim kurumu olan köy enstitülerinin kurulmasıdır.

Ülkemizin eğitim tarihinde önemli bir dönüm noktasını temsil eden Köy Enstitüleri, kırsal bölgelerdeki eğitim seviyesini yükseltmeyi, tarımı modernleştirmeyi ve toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan önemli bir eğitim hareketidir. 1940'lı yıllarda Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in önderliğinde başlatılan köy enstitüleri, Türkiye'nin modernleşme çabalarının ve eğitimde fırsat eşitliğinin bir sembol hareketi haline gelmiştir.

Köy enstitülerinin kuruluş amaçları şöyle sıralanabilir. Kırsal bölgelerde yaşayan öğrencilerin, şehirde yaşayan akranları gibi çağdaş bir eğitim almasını

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim- İş Eğitimi AD., banudavun@aksaray.edu.tr, ORCIDiD: 0000-0002-2924-2789

Köy Enstitüleri, Türkiye'nin kırsal bölgelerinde toplumsal, ekonomik ve eğitimsel dönüşüm sağlamada önemli rol oynamıştır. Bu enstitüler, sadece eğitim değil, aynı zamanda toplumun genel gelişimine de büyük katkılar sağlamış, ülkenin modernleşme çabalarının sembolü haline gelmiştir. Eğitim de önemli bir kilometre taşı olan bu enstitüler, bilim, sanat kültür ve zirai eğitim alanındaki ilerici yaklaşımlarıyla ülkenin dönüşümüne büyük katkılar sağlamıştır. Günümüzde, Köy Enstitüleri hareketi hala akademik çalışmalarda ve kültürel etkinliklerde anılarak, toplumsal dönüşüm ve eğitimde fırsat eşitliği konularında bir ilham kaynağı olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahmad F, (1986) *İttihatçılıktan Kemalizme*, Çev: Fatmagül Berktaş, Kaynak Yayınları, İstanbul, , s. 34.
- Arman, H.(1990).Piramidin Tabanı Köy Enstitüleri ile Başlatılan Büyük İmece Cilt II. İstanbul: Arkın Kitabevi,
- Apaydın, T. (2014) Köy Enstitüsü Yılları. İstanbul: Literatür Yayınları,.
- Aydın, B. (2007) Mutlu. Köy Enstitüleri ve Toplum Kalkınması. Ankara: Anı Yayıncılık,.
- Arslan, Ö.Ö. (2018) *Köy Enstitülerinin Toplum Kalkınmasındaki Rolü*, Cilt 6. No 1. Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi Http://Dergipark.Gov.Tr/Yalovabaccd.
- Aysal, N. (2005) *Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri* Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi S 35-36, Mayıs-Kasım 2005, s. 267-282.
- Berktaş, K.(2019) *Köy Enstitüleri Deneyiminin Bellek (Anılar-Anlatılar- Söylem) Üzerinden İncelenmesi Enstitülerin Birey, Toplum Ve Çevre Üzerindeki Etkileri*, Yıldız Teknik Üniversitesi , *Yüksel Lisans Tezi*.4
- Bozaslan ve Çokoğullar (2015) *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modern Eğitimin İnşası: Devletin Kurulmasından Devletin Kurulmasına*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 3, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/287160>.
- Binbaşıoğlu, C.(1998) "Eski Milli Eğitim Bakanlarından Mustafa Necati'nin Türk Eğitim
- Binbaşıoğlu, C. (2005), *Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi*, Anı Yayıncılık, Ankara. *Tarihindeki Yeri*", *Çağdaş Eğitim Dergisi*, S.239, s:6-12, Ankara.
- Candan, Ü. (2008) *Sanat Eğitimi, Sanat ve Köy Enstitüleri* Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, Haziran 2008, Ss. 37-45.
- Çamurcuoğlu, G. (2009) *Türkiye Cumhuriyeti'nin Toprak Reformu Ve Milli Burjuvazi Yaratma Çabası* Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIII, Y. 2009, Sa. 1-2
- Davun, B. (2019) *Köy Enstitülerinde Bauhaus Ekolü Ve Günümüz Resim-İş Eğitimi Yansımaları*, *Köy Enstitüleri Felsefesini Geleceğe Taşımak* Editörler: M. Şahin ve M.A. Başar) Rating Academy Yayınları, Tam Pozitif Matbaacılık.
- Elpe, E. (2014) *Köy Enstitüleri ve Sanat Eğitimi* Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi; Cilt 4 Sayı 2
- Erdem, Çiğdem.(2008). *Cumhuriyet Yönetiminin 1930lu Yıllarda Köyde ve Köylülükte "Dönüşüm"ü Gerçekleştirme İsteğinin Bir Aracı Olarak "Köy Eğitmen Kursları*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. c. 10. s. 3 187-200
- Gedikoğlu, Ş. (1949). *Niçin Eğitmen Kursları*, Köy Enstitüleri. Ankara: İdeal Matbaası. Gedikoğlu, Ş. (1971). *Evreleri, Getirdikleri ve Yankularıyla Köy Enstitüleri*. Ankara: İdeal Matbaası.

- Özsoy, S.(2008) *Portre, Bir Eğitim Ütopyası: İsmail Hakkı Tonguç*,Toplum ve Demokrasi, 2 (3), Mayıs-Ağustos, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/211033>.
- Kapluhan, E.(2012) *Atatürk Dönemi Eğitim Seferberliği Ve Köy Enstitüleri*, Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 26, Temmuz -, S. 172-194 İstanbul – ISSN:1303-2429 copyright ©2012
- Kayadibi, Fahri (2001) *Atatürk'ün Eğitim Hedeflerinin Neresindeyiz? Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 51Cilt XVII Kısım, 2001 Sayı: 51
- KEÇEV (2000), Köy Enstitüleri İle İlgili Yasalar I, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı (KEÇEV) Yayınları, Ankara.
- Kırıçoğlu, O. (1991) *Sanatta Eğitim, Görmek, Anlamak, Yaratmak*. Ankara: Demircioğlu Matbaacılık.
- Kültür Bakanlığı. (1938). Köy Eğitimcileri Kanun ve Talimatnamesi. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Koç, A., & Geçen, F. (2021). Sanatta Çoklu Bakış ve Tersten Perspektif Yöntemi İle Çoğulculuk Teması Üzerine Bir Değerlendirme, *Uluslararası Sanat ve İnsan Dergisi.*, s:5-1
- Kültür Bakanlığı. (1940). Köy Enstitüleri Kanunu. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Matbaası.
- Kültür Bakanlığı. (1941). *Tebliğler Dergisi*. Sayı:136. Maarif Vekilliği. (1943).
- Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu İzahnamesi Ankara: Maarif Matbaası
- Şakiroğlu, M. (1974)Hasan-Ali Yücel, *Kültür Üzerine Düşünceler*, Ankara: 238 S. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları : 142. Edebiyat Dizisi 35.
- Makal, M.(1979) Köy Enstitüleri ve Ötesi.İstanbul: Çağdaş Yayıncılık,
- Şeren, M. (2008). *Köy Öğretmen Yetiştirme Yönüyle Köy Enstitüleri*,GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 28, Sayı 1 (2008) 203-226 Cilt: 28 Sayı: 1, 203 - 226, 01.03.2008
- Temel, G. (2010) *1940-1946 Döneminde Köy Enstitülerindeki Eğitim-Öğretim Uygulamaları Ve Tarih Eğitimi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Türkoğlu, P. (1997), *Tonguç ve Enstitüleri*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Şakiroğlu, M. (1974) *Hasan-Ali Yücel, Kültür Üzerine Düşünceler*, Ankara: 238 S. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları : 142. Edebiyat Dizisi 35.
- Tonguç, E.. (1970).*Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç*. İstanbul: Ant Yayınları,
- Tonguç, İ. H. (1939). *Canlandırılacak Köy*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tonguç, İ. H. (1947). *Eğitim Yoluyla Canlandırılacak Köy* (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Web Kaynakları

- <https://www.milliyet.com.tr/gundem/koy-enstitulerinin-kurulusunun-80-yili-bir-egitim-efsanesi-6190597>
- <https://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/hasan-pekmezci/80-yilinda-koy-enstituleri-ve-sanat/2287/>

BÖLÜM 10

Yeniler Grubu

Mehmet Ali BÜYÜKPARMAKSIZ¹

YENİLER GRUBU'NUN OLUŞUMU

"Yeniler Grubu" toplumcu gerçekçi sanat anlayışıyla Türk resim sanatında ortaya çıkan ilk gruplardan biridir. Yeniler Grubu'nun önemini anlayabilmek için Türk resminin oluşum sürecine bakmak gerekir.

Osman Hamdi tarafından resim ve heykel eğitimi verilmesi amacıyla 1883 yılında Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi kurulmuştur. Gerçek anlamda çağdaş bir sanat eğitiminin verilmesi için 20. yüzyılın başında Salvatore Valery ve Warnia Zarzecki gibi yabancı ressam, Sanayi-i Nefise Mektebi'ne sanat eğitimcisi olarak getirilmişlerdir. İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra 1909'larda Avrupa'da açılan sınavları kazanan; Feyhaman Duran, Hikmet Onat, İbrahim Çallı, Nazmi Ziya, Ruhi Arel, Avni Lifij gibi ressam sanat eğitimi almak üzere Paris'e gönderilmişlerdir. 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine bu ressam, toplu olarak yurda dönerler. Türk resmi için önemli bir kırılma olan bu toplu dönüşler Çağdaş Türk resminin de temelini oluşturur. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra tekrar sanat eğitimi almak için Avrupa'ya giden öğrenciler, 1930'lu yıllarda Avrupa'daki olumsuz havadan dolayı eğitimlerini tamamlayıp yurda geri dönerler. Yurda dönen Zeki Faik İzer, Cemal Tollu, Nurullah Berk, Elif

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, mehmetalibp@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-2994-5828

Batılılaşma hareketlerinin Türk resim sanatına getirdiği yeniliklerin yanı sıra, yerel unsurlara ve Türk gerçekliğine daha fazla önem veren sanatçıların çalışmaları önem kazanmıştır. Bugün Türk resim sanatında birçok farklı tarz ve yaklaşım yer almaktadır ve Yeniler Grubu'nun savundukları görüşler 1960'larda ortaya çıkan toplumsal sanat anlayışının temelini oluşturmuştur. Bu da Türk resminin zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtmaktadır.

KAYNAKLAR

- Alsaç, B ve Alsaç, Ü. (1993). *Türk resim ve yontu sanatı*. (1. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arslan, D. (2018). *1960 sonrası Türk resim sanatında konu ve figür bağlamında neşet günal*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Arslan, N. (1997). *Yeniler grubu*. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 3. Cilt, İstanbul: YEM Yayın (Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları), 1939.
- Aytaç, İ. ve Çıplakkılıç, N. (2019). 1950 öncesi ve sonrası Türk resim sanatının gelişimi ve devrim erbil. *Sanat ve İnsan Dergisi*, 2019-3(2), 18-31.
- Başbuğ, F. (2010). 1914 Çallı kuşağı'nın türk resim sanatına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 371-392.
- Başkan, S. (1991). *Ondokuzuncu yüzyıldan günümüze Türk ressamları*. Kültür Bakanlığı Yayınları/1321, Sanat Eserleri Dizisi 14, Ankara: Yücel Ofset Matbaası.
- Başkan, S. (2014). *Başlangıçmdan cumhuriyet dönemine kadar türklerde resim*. (2. Baskı), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Başkan, S. (2014). Türk resminde modernite ile ilk temas: 1940-1960. *idil*, 3(14), s.101-119.
- Baydemir, G. (2016). *Türk resim sanatında renk kullanımı*. Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Bek, G. (2008). Çağdaş Türk sanatında "ulusallık / evrensellik" sorunsalı ve bazı temel yaklaşımlar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:17, ss.117-130.
- Bender, M. (1998). *Yeniler grubu ressamlarının resimlerindeki insan-doğa ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Berk, N. ve Gezer, H. (1973). *50 yılın Türk resim ve heykeli*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Berk, N. (1968). *Resim bilgisi*. 2. Baskı, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Bulut, A. (2009). *Çağdaş türk resim sanatı'nda "onlar grubu"*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çelik, S. (2009). *Türk resminde toplumsal gerçekçilik: yeniler grubu*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ceyhan, D. (1986). *Nuri İyem*. 1. Basım, İstanbul: Ofset Basımevi.
- Dal, E. (1997). *Nuri İyem*. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 2. Cilt, İstanbul: YEM Yayın (Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları), 898-899.
- Dastarlı, E. (2015). *Bir varoluş hikâyesi: türk resminde istanbul-istanbul'da türk resmi*. Cilt 7, Erişim Adresi: <https://istanbultarihi.ist/277-bir-varoluş-hikayesi-türk-resminde-istanbul-istanbulda-türk-resmi>, Erişim Tarihi: 19.06.2023.
- Demiriz, A. (2022). *Yeniler grubu istiklal caddesi'nde: hacıbiyar'ın evinden basın birliği istanbul mıntıkası'na*. Erişim Adresi: <https://manifold.press/yeniler-grubu-istiklal-caddesi-nde-hacıbiyar-in-evinden-basin-birliği-istanbul-mintikası-na>, Erişim Tarihi: 16.06.2023.
- Dino, A. (2000). *Kültür, sanat ve politika üstüne yazılar*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Elmas, H. (1998). *Çağdaş Türk resminde minyatür etkileri*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Emir, İ. (2020). *Günümüz Türk resim sanatında pentür sanatçıları*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.
- Erbek, Ç. (2013). Çağdaş Türk resim sanatı tarihi, Erişim Adresi <http://www.caglarerbek.com/2013/01/cagdas-turk-resim-sanat-tarihi.html>, Erişim Tarihi: 10.06.2023.
- Evin Sanat Galerisi, (2002). *Dünden yarına nuri iyem*, MAS Matbaa.
- Giray, K. (2001). *Nuri iyem*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Giray, K. (2003). *Türk resim sanatında eleştiri*. Erişim Adresi: <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/992/173978.pdf?sequence=1>, Erişim Tarihi: 13.06.2023
- Giray, K. (2009). *Toplumcu gerçekçi yorumlar*. Türk Resim Sanatı, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Giray, K. (2020). *Ankara resim ve heykel müzesi başyapıtlar-cilt II*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gören, A. K. (2003). Cumhuriyet'in ilk yıllarında türk resim sanatı:3 ulusal sanat bilincinin yaygınlaşması, *Rht Sanat*, 5, Mayıs/Ağustos:56-61.
- Hatipoğlu, Ö. (2010). *1923-1940 dönemi türk resmine biçim, konu, anlam, yorum ve yargı temelli yeni bir yaklaşım*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- İnan, Ö. (2019). *Cumhuriyet dönemi türk resim sanatında toplumsal içerikli figüratif resmin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- İskender, K. (2002). *Nuri iyem: 60. sanat yılı*. Dünden Yarına Nuri İyem, Evin Sanat Galerisi, İstanbul: MAS Matbaa.
- İyem, N. (t.y.). *Nuri iyem, yeniler üstüne*. Erişim Adresi: <http://www.nuriiyem.com/tr/yazi/yeniler-ustune/>, Erişim Tarihi: 19.06.2023.
- Karayel Gökkaya, E. (2012). *İstanbul'da günlük yaşam sahnelerinin türk resim sanatına yansımaları*. Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kesova, G. (2019). *Çağdaş Türk resim sanatı'nda geleneksel izler*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, E. (T.Y.). Çağdaş Türk resminde geleneksel etkileşim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 6 Sayı: 25, 327-340.
- Koçak, O. (2009). *Modern ve ötesi-elli yılın sanatına kenar notları*. (2. Baskı), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- MEB. (2012). *Çağdaş türk sanatı tarihi*. Ankara.
- Özdemir, S. (2002). *Nuri iyem: bağımsız, gerçekçi, türkiye'ye özgü resim*. Dünden Yarına Nuri İyem, Evin Sanat Galerisi, İstanbul: MAS Matbaa.
- Özsezgin, K. (1977). Abidin dino. *Milliyet Sanat Dergisi*, 6 Mayıs 1977, 230, 18-21.
- Sanatkaravani. (2021). *Çağdaş Türk resim tarihi: gelişimi, ressamlar ve eserleri*. Erişim Adresi:<https://sanatkaravani.com/cagdas-turk-resim-tarihi-gelisimi-ressamlar-ve-eserleri/>, Erişim Tarihi: 10.06.2023
- Tanaltay, E. (1987). Ferruh başağa ile bir gün. *Sanat ve Çevresi*, 110, Aralık: 26–29.
- Tansuğ, S. (2002). *Nuri İyem*. Nuri İyem: 50. Sanat Yılı, Dünden Yarına Nuri İyem, Evin Sanat Galerisi, İstanbul: MAS Matbaa.
- Tansuğ, S. (2012). *Çağdaş türk sanatı*. (9. Basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tansuğ, S. (1993). *Türk resminde yeni dönem*. 3. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tekin, A. (2014). *Çağdaş Türk resminde sosyal gerçekçi yorumlar ve çözümlenmeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Türe, A. (2002). *1940'dan sonra Türk resminde toplumsal gerçekçilik*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Turgut, Ö. (2021). *Toplum tuvale yansıtan ressamlar: yeniler grubu*. Erişim Adresi: <https://rizom-dergi.com/2021/01/04/toplum-tuval-e-yansitan-ressamlar-yeniler-grubu/>, Erişim Tarihi: 15.06.2023.
- Üstünipek, Ş. (2009). *1936-1950 yılları arasında güzel sanatlar akademisi: léopold-lévy ve atölyesi*. Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üstünipek, Ş. (2021). Léopold Lévy atölyesi ve Türk resmine etkisi. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11 (3), 1113-1128.
- Yamaner, H. A. (1986). Türk resminde yeni yönelmeler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 189-196.
- Yener, N. G. (2013). *Mümtaz yener; yaşamı ve sanatı*. Doktora Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Yerli, S., & Geçen, F. (2020). Nuri İyem Resimlerinde Denge Unsuru Olarak Simetri. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 52, 1057-1066.

Görsel Kaynaklar

- Resim 1. Léopold-Lévy Öğrencilerinin Resim Sergisi, 1940. Üstünipek, Ş. (2021). Léopold-Lévy Atölyesi ve Türk Resmine Etkisi. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11 (3), 1113-1128.
- Resim 2. Türk Basın Birliği İstanbul Mıntıkası Merkez Binası. Demiriz, A. (2022). Yeniler grubu istiklal caddesi'nde: hacibiyar'ın evinden basın birliği istanbul muntikası'na. Erişim Adresi: <https://manifold.press/yeniler-grubu-istiklal-caddesi-nde-hacibiyar-in-evinden-basin-birli-gi-istanbul-mintikasi-na>, Erişim Tarihi: 16.06.2023.
- Resim 3. Yusuf Karaçay, Liman Afişi, 1941. Erişim Adresi: <https://pbs.twimg.com/media/CrMr8OKXYAE3s2-?format=jpg&name=large>, Erişim Tarihi: 18.06.2023.
- Resim 4: Nuri İyem, Yolculuk Var Türküsü (Liman Sergisi'nden), 1941, TÜYB, 40x60 cm., Erişim Adresi: <http://www.nuriyem.com/wp-content/uploads/s763-024.jpg>, Erişim Tarihi: 18.06.2023.
- Resim 5: Mümtaz Yener, Fırında Ekmek Bekleyenler, 1942. Ergül, M. (2015). Erken cumhuriyet dönemi resminde köye yöneliş. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BÖLÜM II

Onlar Grubu (1947–1955)

Fahrettin GEÇEN¹

Engin DOĞAN²

Ümit PARSIL³

18.yy dan itibaren kültürel ve toplumsal değişimler geçiren Türk resim sanatında köklü değişimler olmuş ve batılı bir anlayış kazanma süreci geçirerek Cumhuriyet Dönemi ile birlikte hızlı bir ivmeye girmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde gerçekleştirilen yenilikler kapsamında milli ve manevi değerlerimizi bozmadan, ulusal değerler ışığında muasır medeniyetler seviyesine ulaşma düşüncesi bilim, sanayi ve teknoloji alanlarında olduğu kadar sanat alanında da hâkim olmuştur. Batılılaşma kavramı hem çağdaşlaşma anlamı taşımaktayken hem de ileri seviye yaşam koşullarına sahip olma anlamı da taşımaktaydı. Elbette ki Osmanlı İmparatorluğunun kazanımları ve kendine has sanat anlayışı sanatta büyük yer edinmişti. Minyatür, soyut, çini, hat vb. birçok zengin sanat yelpazesine sahip olan bu zenginliği dışında arayışlara da girdi (Albayrak, ve Davun 2021:199-201). Bu bağlamda batılılaşma anlamında Osmanlı sanatının son dönemlerinde büyük gelişmeler olmuştur. Bunu örneklersek Türk resminde önemli bir isim olan Nakkaş Levni'nin minyatürlerinde üç boyut, ton-leke, perspektif kurallarının uygulanmaya

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, fahrettin.gecen@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0787-7505

² İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, Yüksek lisans öğrencisi, ORCID iD: XXXXXXXXX

³ Öğr. Gör., Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, umitparsil@adiyaman.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-19015400

KAYNAKLAR

- Albayrak, Y., & Davun, B. (2021). Türk İslam Sanatında Suret: Kubad-Abad Sasrayı Siren Tasvirli Çiniler Ve Estetiği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(52), 197-211.
- Arbaş, A., & Edgü, F. (1992). *Avni Arbaş. Ada Yayınları.*
- Arslan, N. (1997). *Onlar Grubu. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, 3.
- Aydoğan, E. B. (2008). *Sanat Eğitiminde Bir Duayen Sanatçı Bedri Rahmi Eyüboğlu Ve 10'lar Grubu. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 312-326.
- Bulut, A. (2009): *Çağdaş Türk Resminde "Onlar Grubu" "Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.*
- Erdemci, Fulya, Germaner, Semra, Koçak, Orhan (2007): *Modern ve Ötesi:1950-2000, İstanbul.*
- Eren, Abdurrahman & Geçen, Fahrettin, (2019): *Mehmet Siyah Kalem'in Minyatürlerindeki Sürrealist Etkilerin Yorumlanması, Tarih Okulu Dergisi (Tod), Yıl 12, Sayı Xlu*
- Giray, Kıymet (1997): *Türkiye İş Bankası Resim Koleksiyonu, Ankara*
- Giray, Kıymet (1998): *Türkiye İş Bankası Resim Koleksiyonu, Ankara*
- Giray, Kıymet (2003): *Resim Sanatımızda On'lar Grubu. Rh+ Sanat Plastik Sanatlar Dergisi. Kasım-Aralık. Sayı 7.*
- Gören, A. Kamil, (1989): *50.Yılında Akbank Resim Koleksiyonu, İstanbul.*
- Günay, E. (2011). *Nuri İyem ve Neşet Günal'ın Türk Resim Sanatı'ndaki Yeri (Doctoral Dissertation, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).*
- Günyaz, Abdülkadir (2003): *"OnLar Grubu Üzerine", Rh+ Sanat, Kasım Aralık.*
<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/orhan-peker>
<https://www.sabah.com.tr/egitim/onlar-grubu-ressamlari-ve-eserleri-nelerdir-onlar-grubu-ressamlari-kimlerdir-e1-5794517> Erişim Tarihi: 25.10.2023 09:35
- İsağç, Y. (2008). *Yeni Türk Gerçekçiliği ve Nedim Günsür (Master's Thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).*
- Karaaslan, Elif (2018): *On'lar Grubu'nun Çağdaş Türk Sanat Eğitimine Yansımaları, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı Doktora Tezi, İzmir*
- Melet, Esengül (2014): *Çağdaş Türk Resminde On'lar Grubu Ve Toplumsal Gerçekçi Yanları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Van.*
- Onlar Grubu - Vikipedi (wikipedia.org)*
- Özsezgin Kaya, (1980): *Başlangıcından Bugüne Türk Resim Sanatı, 3. Cilt, Tıglat Basımevi, İstanbul.*
- Özsezgin, Kaya (1978): *Leyla Gamsız Sarptürk. Milliyet Sanat Dergisi.*
- Rh+ Sanat, (2003): *"Resim Sanatımızda OnLar Grubu, Kaynakları, Düşünce Yapıları Ve Biçem Çözümlemeleri", Kasım-Aralık İstanbul.*
- Tansuğ, Sezer (1995): *Türk Resminde Yeni Dönem, İstanbul.*

Görsel Kaynaklar

Görsel 1: https://tr.wikipedia.org/wiki/Onlar_Grubu Erişim Tarihi: 17.07.2023, 15:00

Görsel 2: <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/orhan-peker>; <https://arhm.ktb.gov.tr/repo/uploads/Catalog/22122021121745-af169656-00ec-4181-ab40-f92b20d412f1.pdf> Erişim Tarihi: 07.06.2023, 18:00

Görsel 3: <https://arhm.ktb.gov.tr/repo/uploads/Catalog/22122021121745-af169656-00ec-4181-ab40-f92b20d412f1.pdf> Erişim Tarihi: 22.08.2023, 19:00

- Görsel 4:** <https://www.oggusto.com/sanat/sanatci/fahrunnissa-zeid-hayati-eserleri-bilinmeyenleri>
Erişim Tarihi: 17.06.2023, 14:00
- Görsel 5:** <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/leyla-gamsiz-sarpturk> Erişim Tarihi: 04.09.2023,
04:00
- Görsel 6:** <https://artam.com/muzayede/303-cagdas-sanat-eserleri/fikret-otyam-1926-2015-harran>
Erişim Tarihi: 25.10.2023 09:21
- Görsel 7:** <https://irhm.msgsu.edu.tr/collection/bedri-rahmi-eyuboglu-ilk-gecen-treni-seyreden-koyluler/> Erişim Tarihi: 25.10.2023 09:25
- Görsel 8:** <http://www.rcmuzayede.com/index.php?p=eserDetay&kat=1009> Erişim Tarihi:
25.10.2023 09:04

BÖLÜM 12

Yeni Dal Sanat Grubu (1959–1961)

Mehmet YÜCEL¹

Türk Resminde, farklı coğrafya veya bölgelerdeki sanatsal gelişmelere paralel olarak bir takım değişim ve dönüşümlerin olduğu bilinmektedir. Bu değişim ve dönüşümler bazen çalışma tekniği, bazen üslup olarak karşımıza çıkmıştır. Osmanlı Devleti'nin batılılaşma süreci ile başlayıp, Cumhuriyet sonrasına Türk resminde pek çok yenilik ile karşılaşmaktayız. 18. ve 19. yüzyılın başlarında bir yandan yabancı kökenli sanatçılar tarafından kurulan atölyelerde Osmanlı yaşamını konu alan resimler yapılmış, diğer yandan yurt dışına sanat eğitimi almaları için Türk kökenli sanatçılar gönderilmişlerdir. Yurt dışında eğitim alan sanatçılar sadece sanatsal gelişmeleri takip etmemiş aynı zamanda sanat grupları da kurmuşlardır. Osmanlı'nın son dönemlerinde Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, Primitifler, Müstakil Ressamlar Cemiyeti, 1914 Kuşağı gibi sanat grupları kurulmuştur. Cumhuriyet sonrasında da D Grubu, Yeniler, Onlar, Liman, Toplumsal Gerçekçiler gibi birçok sanat grubu kurulmuştur. Kurulmuş olan sanat gruplarının kuruluş nedenleri incelendiğinde ulusal bir sanat anlayışı oluşturma çabası ya da sanatta batılılaşma gayreti içerisinde oldukları söylenebilir. Ayrıca kurulan her sanat grubunun kendisinden önce var olan bir sanat grubuna tepki göstermek amacıyla kurulduğu da ifade edilebilir. Bu grupların bazıları batı sanatındaki yenilikleri birebir savunurken bazıları da modern sanat ile geleneksel kültürümüzü birleştirerek ulusal bir sanat anlayışı oluşturma çabası içerisinde olmuşlardır.

¹ Dr., Kazancı Bedih Güzel Sanatlar Lisesi, mamoste063@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3355-5980

KAYNAKLAR

- Balaban, H. N. ve Bilgin, Z. E. (2009). Balaban Bir Ressam Yunus Emre. İstanbul: Bindallı Sanatevi.
- Bugay, B. (2006). 1923'ten Günümüze Sosyo-Politik Durumunun Türk Resim Sanatında Yansımaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoker, A. (1996) Cemal Tollu, Galeri B Yayınları
- Genç, S. (2016). İbrahim Balaban'ın Resim Ve Kitaplarında Toplumsallık Algısı, Bartın Üniversitesi Uluslararası Edebiyat Ve Toplum Sempozyumu, 28-30 Nisan 2016.
- Kaplan, M. A. (2017). Türk Sanatında Temsil. İdil Dergisi, 6(38), 2733-2749.
- Kılıç, E. (2013). Çağdaş Türk Resminde Geleneksel Etkileşim. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(25), 327-340
- Orgun, H. (2018). 1940-1980 Arası Dönemde Türk Toplumsal Gerçekçi Resminde Kadın İmgesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkyılmaz Ö., H. (2013). Çağdaş Türk Resminde Gelenek Sorunsalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özsezgin, K. (1982). Başlangıcından Bugüne Çağdaş Resim Sanatı Tarihi. Cilt 3. İstanbul: Tıglat Basımevi.
- Öztürk, S. (1999). Politika- Sanat- Estetik Yolunda... 'Emeğin Ressamı' Avni Memedoğlu'nun Yaşam Öyküsü- Yenidal Grubu- Sanat Anlayışı- Yazı ve Polemikleri- Mektup ve Şiirleri- Hakkında Yazılanlar- Söyleşi ve AnılarYapıtlarından Seçmeler... . İstanbul: Sorun Yayınları
- Serpil, S. (2006). Türkiye'de 1950 Sonrası Görsel Sanatlar Koleksiyonculuğunun Gelişimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tansuğ, S. (1995) Türk Resminde Yeni Dönem, Remzi Kitabevi,
Erişilen internet adresleri
https://www.biyografi.info/kisi/ibrahim-balaban#google_vignette 19.07.2023
<https://www.leblebitozu.com/ibrahim-balabanin-eserleri-ve-hayati/> 19.07.2023
<http://avnimemedoglu.com/yenidal2.htm> 11.7.2023
<http://avnimemedoglu.com/mahkeme.htm> 16.07.2023
<https://www.istanbulantiksanat.com/urun/2940249/avni-memedoglu-1924-1998-at-pazari-imzali-1950-tarihli-ahsap-uzeri-yaglib> 12.07.2023
<http://www.ilkfermuze.com/sanat> 13.07.2023
<https://www.devmuzayede.com/urun/4178140/ihsan-incesu-tuval-uzerine-yagli-boya-1950-tarihli-imzali-kubist-figur-55>

BÖLÜM 13

Mavi Grup

Fahrettin GEÇEN¹

*Başarı kendini sorgulamakla, kendini yenilemekle,
kendi sınırlarını aşmakla vedış dirençleri
kırmakla elde edilir.*

Fahrettin GEÇEN

1963 yılında Adnan Çoker, Devrim Erbil, Altan Gürman, Tülay Tura ve Sarkis Zabunyan gibi sanatçılar Mavi Grup’unu kurmuştur. Grubun isminin “Mavi Meşe” adlı Fransız yazar André Gide’in kitabından alındığının söylenmesinin yanında İstanbul grubu diye adlandırılıp isminin de İstanbul’un maviliğinden aldığı söylenmektedir (İlden ve diğerleri, 2022:6). Grubun isminin İstanbul’un maviliğinden alındığı söylene de grup üyelerinin çalışmalarında (Adnan Çoker hariç) renk açısından maviiyle bir ilgisi görülmemektedir. Ayrıca Adnan Çoker’in resimlerinde mavi ağırlıklı çalışması da grubun isminin verilmesinde etkili olduğu yargısını da vordırmaktadır. Batıdan sanat eğitimi alan grup üyelerinin temel amacı uluslararası düzeyde sanat üretmekti. Bu grup uluslararası düzeyde Türk sanatının gelişiminde ve tanıtımında önemli katkılar sağlamıştır. Özellikle grup üyelerinden Adnan Çoker ve Devrim Erbil’in eserleri uluslararası düzeyde sıcaklığını korumaktadır. Diğer grup üyeleri ise o kadar etkin olamamışlardır. Pek

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, fahrettin.gecen@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0787-7505

Resim 3. Tülay Tura, Kompozisyon, 100x125, tuval üzerine yağlıboya, 1963. İRHM Koleksiyonu (Yazarın Arşivi). (Arı, 2023: 152).

KAYNAKLAR

- Arı, A. G. (2023). Tülay Tura Börtocene'nin Sanatı ve Modern Türk Resmindeki Yeri. *Yedi*, (30), 147-158.
- Aytaç, İ., & Çıplakkılıç, N. (2019). 1950 Öncesi ve Sonrası Türk Resim Sanatının Gelişimi ve Devrim Erbil. *Journal Of Art And Human*, 3(2), 1309-7156.
- Başkan, S., (2002), "Cumhuriyet Döneminde Sanat", Türkler Ansiklopedisi, C.18, Ankara.
- Duben-Aksüğü, İ. (1989b). Adnan Çoker sergisi, Derimod kültür merkezi kataloğu, İpek Duben Yazı ve Söyleşileri, 1978-2010.
- Gençer, D. (2022). Kavramsal Sanat ve Enstalasyon: Sarkis Zabunyan Örneği. İstanbul Kültür Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul
- Güner, E., & Kantarcıoğlu, S. (2022). Nöroestetik Teorisi Bağlamında Adnan Çoker Resimlerinde Bilişsel Uyarılar. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 4(1), 196-211.
- İlden, S., & Karahmetoğlu, N. A. (2022). 1970 Sonrası Adnan Çoker Eserlerinde Minimalizm Etkisi. *Sanat ve İkonografi Dergisi*, (3), 1-13.
- Umay, Z. (2009). Altan Gürman'ın Sanatında Değer ve Görünüm. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(4), 95-105.
- Yazkaç P. & Haylamaz A.(2018).Çizginin Duayeni Yaşayan Ressam Devrim Erbil'in, Çağdaş Türk Resim Sanatı İçindeki Yeri ve Önemi.The Journal Of Social Sciences

- URL 1: <https://artam.com/muzayede/278-muzayede-cagdas-sanat-eserleri-2/adnan-cocker-1927-mavi-denge>
- URL 2: <http://lebriz.com/pages/artist.aspx?section=130&lang=TR&artistID=483&periodID=409&bhcp=1>
- URL3: <https://www.gzt.com/arkitekt/bir-devrin-degil-her-devrin-ressami-devrim-erbil-3561661>
- URL4: https://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C3%BCksel_Arslan
- URL 5: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/202054>; Umay, 2009: 101
- URL 6: https://tr.wikipedia.org/wiki/Sarkis_Zabunyan

BÖLÜM 14

Siyah Kalem Grubu

Fahrettin GEÇEN¹
Arif Esen BAYKURT²
Abdurrahman EREN³

GİRİŞ

Türk resim tarihinde, 1923 yılında beliren Çallı Sanat Topluluğu'nun ardından, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte 1928 Müstakiller Topluluğu da Türk resmine Ekspresyonizm, Fovizm ve Kübizm'i kazandırmıştır. 1933 yılında, D Grubunda ise geleneksel motiflerin yanı sıra kübizm ve soyut sanat kullanılmıştır (Baykurt, 2023: 24). Batı kültürü, yaşam koşulları ve sanatının gittiği cihette meydana gelen oluşumlar diğer dünya ülkelerinde olduğu gibi Türk resminde de yankılarını geçte olsa uyandırmıştı. Her ne kadar 'Türk resmi Batı sanatını taklit etti' tarzında söylemler olsa bile Türk Resmi kendi sanatını ulusal ve yöresel bağlarla sentezleyerek batı esinlenmeleriyle ulusal kültür ağırlıklı hibritleşmeye gitti denebilir. Böylece ortaya çıkan etkileşim natürel ve sağlam zemine oturtulmuştur denebilir. Van Gogh'un Japon sanatından ya da Picasso'nun Afrika heykellerinden yorumladığı ithal kültürel bağların kendi sanatına oturtulmuş olması nasıl doğal karşılanıyorsa Türk resmindeki etkileşim de doğal karşılanabilir.

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, fahrettin.gecen@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0787-7505.

² Uzm. Dr., İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim ASD. Sanatta Yeterlik Öğrencisi, e.baykurt@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-1438-1276

³ Dr. Öğr. Üyesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Resim Öğretmenliği, abdurrahmaneren@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3640-7956

anlayışta sanatçıların bir araya gelmelerini doğal karşılamak gerekir.” (Özsezgin, 1982: 83).

1970’lerden sonra kurulan: Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltıraşlar Derneği, Suluboya Ressamlar Grubu, Ankara Kadın Ressamları Derneği, Altılar Grubu’ndan sonra 1974’te kurulan Gerçekçiler Grubu, 1975’te Görsel Sanatlar Derneği, 1976’da Türkiye Muharipler Derneği Plastik Sanatlar Kolu’nu yine 80’lere kadar işlevli görmekteyiz (Özsezgin, 1982: 83). Türk Resim Sanatında bu dönemlerde uzun süre varlığını sürdüren gruplar kurulduğu gibi, kısa sürede yok olan gruplarda olmuştur. Bu oluşumlardan bağımsız çalışan ressam ve heykeltıraşlarda sanat çalışmalarını hariçten genel gidişatı takip etmekteydi.

KAYNAKLAR

- Baykurt, A. E. (2023). The Layers That Prepared the History of Turkish National Sovereignty and Republic, As Well As Their Plastic Translations in Turkish Painting, 5. Uluslararası 23 Nisan Milli Egemenlik Kongresi, İksat Yayınevi, Ankara, Volume:V, ss. 214-34. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7907681>
- Berk, N. & Gezer, H. (1971). *50 Yıllık Türk Resim ve Heykeli*, (1. Baskı), İş Bankası Kültür Yayınları: 123.
- Ersoy, A. (1998). *Günümüz Türk Resim Sanatı*, Bilim Sanat Galerisi.
- Geçen, F. & Parsıl, Ü. (2021), Lhote’nin D Gurubu üzerindeki Etkileri. AL-FARABİ 9. International Conference on Social Sciences May 2-4, 2021 / Nakhchivan University, Azerbaijan.
- İslamoğlu, Y. (1998). *Türkiye’de Sanat- Plastik Sanatlar Dergisi*, (1. Baskı, Sayı: 35), Asır Matbaası.
- Kaynar, M. K. (2021). *Türkiye’nin 1960’lı Yılları*, İletişim Yayınları.
- Özsezgin, K. (1982). *Başlangıçından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*, C:3, Tıglat Basımevi.
- Özsezgin, K. (2010). *Görsel Sanatçılar Ansiklopedisi*. Doruk Yayıncılık.
- Tansuğ, S. (2012). *Çağdaş Türk Sanatı*, (9. Basım), Remzi Kitabevi.
- Yetkin, Çetin. (1970). Siyasal İktidar Sanata Karşı, (1. Baskı), Bilgi yayınevi.*

İnternet Kaynakları

- (URL-1) https://tr.wikipedia.org/wiki/Siyah_Kalem_Grubu
- (URL-2) <https://a-little-art.wixsite.com/alittleart/post/cumhuriyet-in-i-CC%87lk-y%C4%B1llar%C4%B1-ve-sanat-helikon>
- (URL-3) https://tr.wikipedia.org/wiki/B%C3%BClent_Ecevit

Görsel Kaynaklar

- Resim 1. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1710257>
- Resim 2. <https://www.dorotheum.com/en/k/franz-luby/#34313>
- Resim 3. <https://www.artnet.com/artists/lutfu-gunay/abstract-composition-hx45haaKA11mPAMz2-S5-A2>
- Resim 4. (Özsezgin, 2010: 261).
- Resim 5. <https://www.galerisoyut.com.tr/koleksiyonlardan-secmeler-6/#eser/62c2c2bdc1c3913ef94d5c990ef062bd/21719>

- Resim 6.** <https://www.istanbulsanatevi.com/unlu-sanatcilarin-hayati/soyadi-b-unlu-sanatcilarin-hayati/cemal-bingol-hayati-ve-eserleri/>
- Resim 7.** <https://resimheykelm.gazi.edu.tr/view/page/292873/cemal-bingol6 cm.,1957.>
- Resim 8.** <http://sanatokuma.blogspot.com/p/cemal-bingol.html>
- Resim 9.** (Özsezgin, 2010: 317).
- Resim 10.** <https://docplayer.biz.tr/18398066-10-lar-grubu-yeni-dal-grubu-siyah-kalem-grubu.html>: <https://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2135/ihsan-cemal-karaburcak-1897-1970>
- Resim 11.** https://www.artnet.com/artists/%C4%B0hsan-cemal-karabur%C3%A7ak/city-abstraction-MuWs_CGN5Z3vBxyB8_7V7A2
- Resim12.**https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Burdurda_by_Ismail_Altinok_1955_OTRS.jpg
- Resim 13.** <https://resimbiterken.wordpress.com/2014/02/08/ismail-altinok/>
- Resim 14.** <https://resimbiterken.wordpress.com/2014/02/08/ismail-altinok/>
- Resim 15.** https://www.galerisoyut.com.tr/ngg_tag/ismail-altinok/
- Resim 16.** İsmail Altınok, Peyzaj, (Özsezgin, 2010: 51).
- Resim 17.** <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2482802>: <https://a-little-art.wixsite.com/alittleart/post/cumhuriyet-in-i-%CC%87lk-y%C4%B1llar%C4%B1-ve-sanat-helikon>

BÖLÜM 15

1960–1980 Yılları Arası Türk Sanatı

Rasim SOYLU¹

Mustafa DİĞLER²

GİRİŞ

Türk sanatı, Osmanlı son döneminde Avrupa'ya gönderilen sanatçıların dönmesiyle gelişmiş ve şekillenmiştir denilebilir. Cumhuriyet döneminde de sanat ve bilim alanlarında Batı'ya birilerini gönderme geleneği devam etmiş ve böylece Türk kültürü gibi siyasi ve bilim dünyası da değişime uğramıştır.

1968 kuşağı olarak adlandırılan bir dönem bütün dünyada politik ve toplumsal olayların zirveye ulaştığı hareketli yılları kapsar. Bu dönem aynı zamanda Batı dünyasına sanat eğitimi için gidenlerin yeni bir dönemini de oluşturur.

İkinci dünya savaşı sonrası bütün dünyayı etkisi altına alan soğuk savaş olarak adlandırılan yeni bir dönemi de peşinden getirir. Komünizm ve Antikomünizm akımları bütün dünyayı etkisi altına alırken sanat dünyası da bundan nasibini alır.

1960 ihtilalinden sonra ülkemizde başlayan yeni bir dönemden söz edilebilir. Bu dönem için gençler üzerinde fikir ve ideolojiler noktasında derin izler bırakmıştır denilebilir. Özellikle edebiyat ve sanat dünyası bu dönemde yeni isimler ve yüzler kazanmıştır.

¹ Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, rasimsoylu@sakarya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7136-1928

² Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Resim Bölümü, 001mustafadiglerakademik@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0784-4463

Avrupa'ya sanat eğitimine giden bazı sanatçılar yurda geri dönmek yerine özellikle Paris'te yaşamaya devam etmişler ve burada sanat dünyasında kendilerini Türk sanatçı olarak kabul ettirmişlerdir.

Başlangıçta Empresyonizm, Kübizm, Ekspresyonizm, Sürrealizm ve Soyut sanat etkilerini eserlerinde yansıtan Türk sanatçılar, 1960 ile 1980 yılları arasında daha çok figüratif ve toplumsal gerçekçi eserler ortaya koymuşlardır. Bunda dönemin bütün dünyada esen "68 kuşağı" gibi politik ve ideolojik cereyanların etkisi olduğu düşünülebilir.

Ülkemizde 1980 öncesinde yaşanan ideolojik çatışmaların ve anarşik olayların resim sanatında yansımaları olsa da çok değildir. Bunun en önemli sebepleri arasında o dönem sanatçıların, sanatı ideolojik propagandaya alet etmekten kaçınmak istemeleri olarak düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- Arslan, S. (2012). Resmin Dokunması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* • (27), S. 45-57.
- Artnet.Com. (2023). 07 02, 2023 Tarihinde <https://www.artnet.com/artists/abidin-dino/adana-Q3a0bofdggdyepopl17a8g2> Adresinden Alındı
- Ataseven, S. Y. (2020). Toplumsal Gerçekçi Sanat Anlayışı İçinde Neşe Erdok'un Resimlerinde Figür Olgusu. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 13(83), S. 265-280.
- Ayaz, M. (2014). *Mustafa Ayaz Müze Kataloğu*. Ankara: Mustafa Ayaz Müzesi.
- Bayraktar, A. (2011). Sabri Berkel'in Türk Sanatındaki Yeri Ve Önemi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Bilgin, M. (2021). Mahmut Cûda'nın Türk Resmindeki. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Celbiş, Ü. (2006). Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü. *Tasarım + Kuram*, 3(5), S. 34-40.
- Çeliklebağ, T., & Geçen, F. (2019). Nakkaş Levni'nin Tek Figürlü Kadın Minyatürlerinin Plastik Açından Ele Alınışı. *The Journal Of Academic Social Science*, (99), 294-304.
- Dede, B., & Geçen, F. (2021). Özel Konular İle A'dan Z'ye Sanat. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.
- Demirtürk, S. (2015). 1960–1980 Döneminde Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Değişimin Ve Dışa Yönelişin Toplumsal Dinamikleri. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum*, 4(12), S. 155-182.
- Edeer, Ş. (2015). Abidin Dino Ve Eller. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 5(8), S. 149-162.
- Fikretotyam.Com*. (2023, 06 27). <https://fikretotyam.com/resimleri> Adresinden Alındı
- Germaner, S. (2000). 1968 Kuşağı Sanatçıları. *Cumhuriyetin 75. Yılında Kültür Ve Sanat* (S. 87-96). İstanbul: Sanat Tarihi Derneği Yayınları.
- Giray, K. (1992). Yaşamın Hızını Yakalayan Usta Sanatçı: Ali Avni Çelebi. *Sanat Çevresi*, S. 36-38.
- Gonca Hülya Yayan, Ö. E. (2020). Dışavurumcu Tavrı Olarak Semiha Berksoy'un. *Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal Of Social Sciences*, 7(44), S. 479-496.
- Gökçeoğlu, A. S. (2020). Nevhiz Tanyeli Ve Alaettin Aksoy Resminde Ekspresif Beden İmgesi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü (Yüksek Lisans Eser Metni).
- Güçüko, H. (2017). *1970 Sonrası Türkiye'deki Sosyolojik Değişimlerin*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Gündüz, Y. K. (2021). Toplumsal Gerçekçilik Ve Çağdaş Türk Resmi Perspektifinde Öyküleyici. *Sdü Art-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 11 (28), S. 1028-1051.
- İskender, İ. (2022). Utku Varlık Resimlerinde Kadın İmgesi. *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(53), S. 173-183.
- Kaçmaz Ateş, Ö. (2020). Resimde Gölgenin Kullanımı Ve Burhan Doğançay'ın Yapıtlarında Gölge. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*(26), S. 497-515.
- Kayalıoğlu, S. (2021). Himmet Gümrak'ın "Soma İçin" Adlı Resminin Sanatsal Açıdan İncelenmesi. *Sanat Dergisi*(37), S. 154-173. Doi:Dor: 10.47571/Ataunigsfd.880813
- Köroğlu, R. S. (2017). Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Aşık Veysel". *İdil Dergisi*, 6(35), S. 1987-2001.
- Marsmezat.Com. (2023). 06 14, 2023 Tarihinde <https://www.Marsmezat.Com/Blog/272/Cumhuriyet-Sonrasi-Türkiye-De-Sanat-Topluluklari> Adresinden Alındı
- Mercan, A. Ö. (2023). Sabri Berkel'in "Zeybek" Ve "Yoğurtçu" Eserlerinde Göstergibilimsel Analiz Yöntemi İle Kültürel Kod Çözümlemesi. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*(31), S. 261-282.
- Öner, F. K. (2018). Figürden Sözcüklere: Komet'in Resimleri İle Şiirleri Arasındaki İlişki. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(27), S. 1095-1121.
- Öztoprak, S. (2005). *Adnan Turani*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Pelvanoğlu, B. (2011). *Devrim Erbil Sergi Kataloğu*. İstanbul: Olcayart Galerisi.
- Rabia Demir, E. A. (2017). Burhan Doğançay Sanatında Kent Duvarları. *İv. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu*. Niğde.
- Sakıpsabancimuzesi.Org. (2023). 07 02, 20203 Tarihinde <https://www.Sakıpsabancimuzesi.Org/Sanatci/306/1269> Adresinden Alındı
- Soylu, R. &. (2020). Erol Akyavaşın Resimlerinde Tasavvuf Ve İslam. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(48), S. 100-114.
- Soylu, R. (2016). *Çağdaş Türk Resim Sanatında Mistik Semboller Ve Göstergibilim Analizleri*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Soylu, R. (2019). Ergin İnan Resimlerinde Tasavvuf İmgeleri. *Journal Of Social And Humanities*, 6(41), S. 2339-2347.
- Şerifoğlu, Ö. F. (2011). *Resim, Heykel Müzesi*. Ankara: Kültür Ve Turizm Bakanlığı.
- Yıldırım Onur Erdiren, D. K. (2018). Gravür Baskı Tekniğinde Renk Ve Şekil. 6. *Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu*.
- Yıldırım, R. S. (2019). Şahin Kaygun Fotoğraflarında. *Ekev Akademi Dergisi*, 23(77), S. 333-345.
- Yılmaz, M. (2016). 1945 Sonrası Türkiye'de Sanat Eğitimi Siyaseti. L. Özgenel (Dü.) İçinde, *Sanat Üzerine Okumalar* (S. 155-180). Odtü Yayıncılık.
- Yılmaz, U. Y. (2023). İnfornel Sanat Özellikleri Bağlamında Nejad Melih Devrim Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), S. 152-160.

BÖLÜM 16

Çağdaş Türk Resim Sanatında 1980 Sonrası Dönem ve Günümüz Eğilimleri

Banu DAVUN¹

GİRİŞ

Sanatın varlığı insanın, varoluşuyla birlikte yaşamın bir gereği olarak ortaya çıkmış (Çelikbağ ve Geçen, 2019:256) ve gelişmeye gebe olan bir yapıya bürünmüştür. Türk sanatı yüzyıllar boyunca her yaşadığı dönemde kendi içerisinde gelişimini gerçekleştirmiştir. Çağdaş Türk Sanatı'nda geleneksel sürecin ardından modern sürece geçişle birlikte gelişimini batı tarzda bir evrilmeye yönlendirmiştir.

Türk resim sanatında, 1980 sonrası dönemden itibaren köklü değişimlerin olduğunu, teknolojiyle birlikte hızlı bir dönüşüme girdiğini görmekteyiz. İzleyen yıllarda bilgisayarın hayatımıza girmesiyle birlikte çağdaş ifade biçimlerinin çeşitlendiği ve farklı sanatsal yaklaşımların olduğu bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde, 1980 sonrası Türk resim sanatının temel eğilimleri, temsilcileri ve kültürel bağlamdaki değişimleri ele alınmıştır.

Çağdaşlaşma süreci içerisinde ülkemizde Türk resim sanatındaki biçim sorunlarının göz önüne alınmasıyla büyük değişimlere sahne olmuştur. Bir dönem Osman Hamdi Bey, Hoca Ali Rıza ve Şeker Ahmet Paşa gibi birçok sanatçımız Avrupa'ya ünlü sanatçıların atölyelerine eğitim almaları amacıyla

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim- İş Eğitimi AD., banudavun@aksaray.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2924-2789

ve teknolojinin etkilerini eserlerine yansıtarak Türk resim sanatını ulusal ve uluslararası platformlarda temsil etmektedir. Bu dönemin sanatçıları, Türkiye'nin kültürel zenginliğini ve çağdaş evrimini yansıtan anıtlar olarak görülmektedir. Ayrıca her geçen gün artan sayıda açılan müzeler, müzayedeler (sanal müzayedeler de dahil) gerek klasik gerekse çevrimiçi olarak açılan sanat fuarları ve farklı sanat mekanlarıyla Türk resim sanatının gelişimine ve kuşaktan kuşağa kültürel olarak aktarılmasındaki işlevi tartışılmazdır.

KAYNAKLAR

- Altuğ, T. (2012) *Son Bakışta Sanat*, İstanbul: YKY (Yapı Kredi Yayınları).
- Barrett, T.(2012). *Neden Bu Sanat, Çağdaş Sanatta Estetik ve Eleştiri*, (Çev. Esra Ermert) İstanbul: Hayalperest Yayınevi,
- Birand, M.A. (1999), *12 Eylül: Türkiye'nin Miladı*, İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Birol Özerk, G. - Akgün Yüksekli B., (2011) "Küresel Kent, Kentsel Markalaşma ve Yok-mekân İlişkileri", *İdealkent*, C. 2, S. 3, , s. 82.
- Boyras, B ve Şahin, Ü, I, (2018). *Türk Sanatçı Tomur Atagök'ün 2000-2015 Yılları Arasındaki Sergilerine Dair Bir Araştırma*, Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 2 Sayı: 2, 70 - 94, 24.10.2018
- Buyurgan S ve Buyurgan U. (2012) *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, 3.Baskı, Ankara: Ayrıntı Matbaası Pegem Akademi Yayınları
- Çay, R (2022) *Çağdaş Sanatta Sosyolojik Bir Olgu: Göç*, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt; 11, sayı: 1, 38-52.
- Çalıköğlü, L.(2010) "Uyanmak İçin Henüz Çok Erken Sanatçılar Üzerine Metinler", Yapı Kredi Yayınları, Editör: Mine Haydaroglu), İstanbul: Promat Basım Yayımları San.
- Çelebi, Erol, C "1980'li Yıllarda Türkiye'de Yaşanan Toplumsal Değişimin Sanat Eserlerine Yansması". *ulakbilge*, 43 (2019 Aralık): s. 976-982.doi: 10.7816/ulakbilge-07-43-11
- Çeliklebağ, T., & Geçen, F. (2019). *Osmanlı Minyatür Sanatında Padişahların ve Şehzadelerin Av Sahneleri*. *Tarih Okulu Dergisi*, 12(XXXVIII): 255-269.
- Dağı, F. Ve Çağlayan, N. (2020). *Yalçın Gökçebağ'ın Eserlerindeki Milli Folklor Öğelerinin İncelenmesi*. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1): 18-25.
- Davun, B. (2023) "Eğitimde ve Sanatta Metaverse Kullanımı: NFT ve VFX Tasarımları " *Farklı Boyutlarıyla Metaverse* Editör Doç Dr. Veysel Çakmak) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Evren S. (2022) "Günümüzde Sanat Ve Deneyim", Hayalperest Yayınları.İstanbul: Irmak Ofset.
- Eyüboğlu, B. R. (1986) *Resme Başlarken*, İstanbul: Bilgi Yayınevi,
- Ersoy, A. (2002). *Sanat Kavramlarına Giriş*, İstanbul: Yorum sanat Yayıncılık.
- Ersoy, A. (2009). "Turkish Plastic Arts, ".2. Baskı, Fersa Ofset, Ankara : Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Elmas, H (2000). *Çağdaş Türk Resminde Minyatür Etkileri* (1. Baskı). Konya: İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Gündüz, Kılıç, Y. (2022) "Toplumsal Gerçekçilik Ve Çağdaş Türk Resmi Perspektifinde Öyküleyici Yorumlarıyla Neş'e Erdok" SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi Aralık' 21 Cilt:11 Sayı:28 ISSN 1308-2698
- Gürgüler, M. (2023). *Geleneksel Tekstil Sanatı Halı ve Kavramsal Sanat*, Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi ©2023 Bursa- Uludağ Koleji Özel Eğitim Kurumları, <http://ijhar.net>, ISSN: 2687-4385 ,eISSN: 2687-6248 Cilt 8, Sayı 1, Araştırma Makalesi DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.7742039>.
- Heinrich, B. (2007). *Gülsüm Karamustafa – Güllerim Tahayyüllerim*, (E. Kosova, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Iştın, Sabancılar, D ve Ünal, Z (2016) “Nur Koçak ve Vitrin Resimleri”, Uluslararası Hakemli İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Cilt, 6, Sayı 4, 2021 Copyright © Bursa Uludağ Koleji Özel Eğitim Kurumları “ISSN: 2687-4385 eISSN: 2687-6248 <http://www.ijhar.net> <http://www.ijhar.org> ijharjournal@gmail.com
- Kıyar, N. (2018) *Türk Sanat Ortamında 80'ler ve Değişim Sürecinin Düşündürdükleri* International European Journal of Managerial Research Dergisi (EUJMR) ISSN: 2602 – 3970 / Dönem / Cilt: 2 / Sayı: 2 Araştırma Makalesi
- Keskinok, K.(2001) *Sanat Eğitimi, Aşamalı Yöntem*, 1. Baskı. Ankara: Sanat Yapım Yayıncılık, TŞOF Plaka ve Matbaacılık
- Orta, N. (2007). *Türkiye’de Yaşanan Sosyal Olaylar ve Türk Sinemasına Yansımaları* (1980-2004), Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (18), 125-143.
- Özsezgin K. (2009) *Yorum ve Anlam, Çekirdek Sanat Yayınları, İstanbul: Ser Matbaacılık.*
- Özirili, Y. (2023) “Küresel Olayların Türkiye’deki Sanat Ortamları ve Müzelerdeki İzdüşümleri (1980 Sonrası) İstanbul Üniversitesi, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Sayı/Issue: 43, 2023, DOI: 10.26650/YTA2023-1200137
- Öztütüncü, S., (2015) *Mitler ve Çağdaş Türk Resim Sanatı: Hüsamettin Koçan ve Süleyman Saim Tekcan Örnekleri*. DOI: /sed 2015, Cilt 4, Sayı 2, Volume 4, Issue 2 www.sanategitimidergisi.com
- Piroğlu, Ü. (2021) *İzler ve İzimler* Ankara: Hattusas Yayıncılık.
- Rothko, M. (2020). *Sanatçının Gerçekliği* (birinci baskı), Çev. (Ebru Berrin Alpay), İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Sağır, Ç. (2008). *Gülsün Karamustafa*. İ. Duben, & E. Yıldız (Ed.) Seksenlerde Türkiye’de Çağdaş Sanat: Yeni Açılımlar’ında (ss. 158-179). İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sarioğlu, S. (2007). *Gülsün Karamustafa: Sanatçı Kişiliği ve Yapıtları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Shiner, L. (2010). *Sanatın İcadı, Bir Kültür Tarihi*, (İkinci baskı) (Çev.İsmail Türkmen) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tansuğ, S. (1986) *Çağdaş Türk Sanatı*, İstanbul :Remzi Kitabevi.
- Tansuğ, S. (1990) *Türk Resminde Yeni Dönem*, 2. Baskı, İstanbul :Remzi Kitabevi, Evrim Matbaacılık Ltd.
- Turani, A.(2012) *Dünya Sanat Tarihi*, Genişletilmiş 16. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Worringer, W. (2017). *Soyutlama ve Özdeşleşim*, İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Uçkan, Ö.(1996). *Süleyman Saim Tekcan* İstanbul: Bilim Sanat Galerisi Yayınları,
- Yaman, Z. (2005). *Hüsamettin Koçan*, İstanbul :Graphis Matbaa
- Uz, A ve Uz, N. (2018). *Türkiye’de 1980’li Yıllarda Değişen Sanat Anlayışı Ve İlk Kavramsal Sanat İzleri (Bedri Baykam Ve Sarkis)*, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE) ISSN:2148-9963, ASEAD Cilt 5 Sayı 2 S 1-11
- Üner, Ö. (2018). *Sanat Eserleriyle Göçlere Tanıklık / Witnessing Migrations Through Artworks*. Göç Sempozyumu 2018, Kazakistan. https://www.academia.edu/40027587/Sanat_Eserleriyle_G%C3%B6%C3%A7lere_Tan%C4%B1kl%C4%B1k_Witnessing_Migrations_Through_Artworks
- Yetkin, S. K.(1979) *Eстетik ve Ana sorunları*, Bilim ve kültür Eserleri Dizisi, İstanbul: İnkılap ve Aka kitabevleri.

Web Kaynakları

- <https://tomuratagok.com/img/resim/tanricalar/tomur-atagok-binbir-yuzlu-madonna.jpg>
- <https://www.imoga.org/tr/about-us/about-suleyman-saim-tekcan>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Resim Heykel Müzesi Kataloğu, <https://arhm.ktb.gov.tr/repo/uploads/Catalog/22122021120601-feccec6b9-e56d-427f-9fe7-b84e0baaf2e0.pdf>
- <https://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2789/yasar-calli-1941-...>
- <https://vakif19.com/sanaticilar/yasar-calli/>